Ljubljana 22. decembra 1951 Leto I. Štev. 2 Cena 10 din

tribuna

LIST LJUBLJANSKIH ŠTUDENTOV

V TEJ ŠTEVILKI:

REPORTAŽA:

HEIDELBERSKA UNIVERZA

KREFTOVA „TEORIJA" FILMA IN SCENARIJA

PREDSTAVA MLADIH IGRALCEV

Ustanovna skupščina ZVEZE STUDENTOV

V nedeljo, 15. decembra se je v Sindikalni dvorani vršila ustanovna skupščina Zveze študentov univerze in visokih šol v Ljubljani. Poleg delegatov so bili na konferenci prisotni tudi rektor univerze univ. prof. dr. Kušej Gorazd, rektor TVŠ dr. ing. Horvat, član CK KPS tov. Milko Gorišič, zastopnik glavnega odbora Enotnih sindikatov Slovenije, predstavniki profesorjev in partijske organizacije.

Na konferenci je podal poročilo član CO ZŠJ tov. Saksida Stane. Prinašamo glavne misli iz njegovega izčrpnega in tehtnega poročila.

Zaradi vsestranskega in intenzivnejšega zanimanja študentov za najrazličnejša vprašanja, ima novo osnovana organizacija široke možnosti za svoje delo. Da se nova organizacija še ni povsem uveljavila med študenti, je krivda na nekaterih funkcionarjih, ki se niso lotili dela, marveč so čakali na iniciativo mladine.

Organizacija bo nova šele tedaj, ko bomo začeli v njej delati na nov način. Če pa čakamo, je seveda slabša od stare. Neekspeditivnost, čakanje, lagodnost v izvrševanju nalog — to so danes najtežje napake.

Ko je tov. Saksida govoril o napakah, ki jih je organizacija imela dosedaj, je na prvem mestu omenil organizacijski formalizem. Vzgojno delo smo pojmovali preozko.

V resnici smo glavno nalogo mladinske organizacije, namreč vzgojo, reducirali na politično vzgojo, to spet na poznanje političnih problemov. Za poznanje političnih problemov smo smatrali dovolj, če študent sedi na sestanku in posluša tedenski politični pregled. Vse bogastvo vzgojnih problemov, odgovore na vprašanje o odnosih med ljudmi, o etiki, o smiselnosti idealov, nadalje problem realizacije vsega v življenju — vse to smo hoteli posredovati na sestankih, kjer smo obravnavali politične in organizacijske probleme.

III. plenum CK KPJ je dal organizaciji nove iniciative, vendar so se pojavile škodljive tendence. Vodstva so namreč v delu popustila, čakajoč iniciative mladine, vsako delo pa so študentje enačili s formalizmom.

Približno v takem slogu so bili tudi prvi koraki za ustanavljanje Zveze študentov. Da bi lahko pričeli z uspešnim vzgojnim delom, moramo ugotoviti glavne negativne poteze lika današnjega študenta. Osnovna pomanjkljivost je v njihovih plitvih nazorih o družbi. V najboljšem slučaju vedo o *tem povedati ustaljene formule, ne* povzpnejo se pa do pravilnega pojmovanja vzrokov, bistva, da ne govorimo o razumevanju etičnih načel, njih smiselnosti itd.

»Eno takih etičnih načel, o katerem imajo naši študenje le zelo splošne in meglene pojme, je odnos posameznika do kolektiva. Individualizem je *značilen pojav na naši univerzi.* Pogosti individualistični izpadi, nezainteresiranost nekaterih tovarišev za družbo in delo v seminarju, za stik z drugimi, izolacija zgolj v strokovno delo — te stvari srečujemo vsak dan.« Tak problem je tudi simpatiziranje z zapadnjaškimi ideologijami. Za tako stanje nosi velik del krivde tudi organizacija sama, ki je taka vprašanja reševala le z najbolj splošnimi parolami.

Tudi pasivnost je posledica takega načina vodstva.

Aktivizacija mladine je mogoča le ob vzporednem izgrajevanju lika študenta. Tako delo je mogoče le, če bomo poprej do največje možnosti razvili lastne sile študenta. »Tako bo začutil skrb družbe zase in svojo dolžnost, povrniti storjeno.«

»Druga karakteristična črta mora biti sposobnost samostojne kritične presoje problemov, na katere naleti vsak dan.

Tretja črta, za študenta še posebno važna zaradi njegove pomembne vloge v družbenem življenju, kot visoko kvalificiranega strokovnjaka, je aktiven odnos do vseh obdajajočih ga problemov, sposobnost realizirati lastne samostojne zaključke.«

Drugi del referata se je bavil z vprašanjem, kako izgrajevati lik študenta, ki bo odgovarjal zahtevam naših načel.

»Če smo ugotovili, da je bila negativnih lastnosti študenta delno kriva usmerjenost organizacije mimo notranjih interesov študenta, potem bo nove pozitivne lastnosti vzgajala spojitev z notranjim življenjem.«

Če govorimo o zanimanju za politične in ideološke probleme, moramo najprej ta pojem izdatno razširiti. Ta problematika je namreč dokaj bolj široka, kot si običajno mislimo.

»Če naj naše politično delo potegne študenta za seboj, se mora najprej poglobiti. Ponavljanja dejstev, ki jih študent vsak dan sliši ali čita, mora zamenjati razlaga vzrokov dejstev, razpravljanje o zakonitostih političnega razvoja, o vlogi malih narodov v sodobni politiki, o pomenu in medsebojnem odnosu moralnega in ekonomskega faktorja ter njunem vplivu na politični položaj itd. Nemogoče je izčrpati vse možne teme.

Skratka: z razširitvijo, povečanjem količine političnega dela ne bomo opravili nič; prodirati moramo nenehno v bistvo političnega dogajanja.«

Svojevrstne oblike ima na univerzi ideološka borba. Sovražniki so marsikje *izkoristili* vzvišeno stališče vodstev do individualnih vprašanj študenta in marsikje tudi uspeli. Idejno politična problematika je tesno povezana s strokovnim udejstvovanjem. Tudi tu je mogoče zajeti jako široko področje. »Kratek skok, pri katerem smo mogli zajeti le drobcen izraz velikanskega bogastva neraziskanih terenov družbenih problemov, nam je pokazal možnost idejno-vzgojnega in političnega dela v povezavi s strokovno usmerjenostjo, ne da bi pri tem prisiljevali eno ali drugo stran. Tako delo seveda ne more prenesti šablon ali izdelanih tez tipa 1945 do 1948.«

Govorjenje, da se študenti za nič ne zanimajo, ne drži. Saj že samo dejstvo, da se je nekdo vpisal prav na določeno fakulteto, kaže da ima večina ljudi le neko zanimanje, žal pa ga pogosto ne upoštevamo. Zanimanje za neko široko ubijamo s površnim odgovorom, da je najprej potrebna splošna izobrazba. S tem obenem ubijamo mladostno strast do dela, do raziskovanj. »Univerza koncentrira več tisoč ljudi z mladostnim zagonom, z navdušenjem za delo in večkrat s precejšnjim *strokovnim znanjem.* Vse prednosti pa se sploh ne uveljavijo, zaprte ostanejo za zidovi univerzitetnih poslopij. Marsikdaj tako potrebna pomoč univerze ostane neizkoriščena, ker nikomur ne pride na misel, da bi jo mogla tudi univerza nuditi. Čas je, da se univerza zbudi in zavzame pomembnejše mesto v naši družbeni *stvarnosti.*

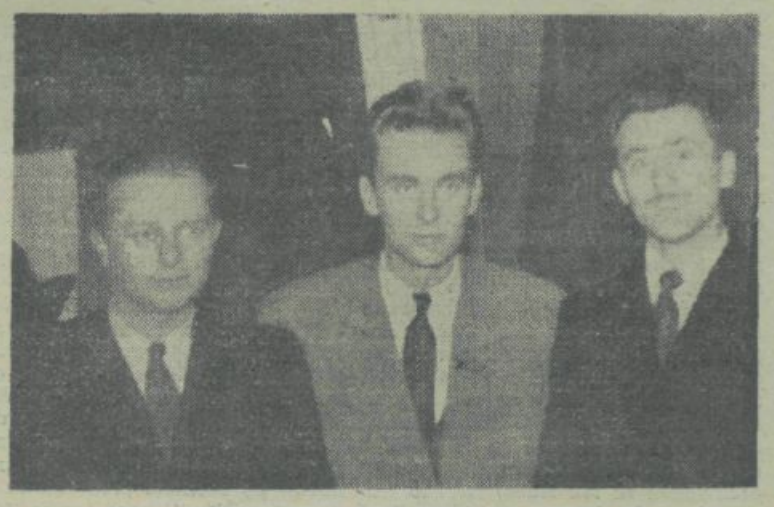

Na skupščini je bil izvoljen 24 članski Univerzitetni odbor, ki bo vodil delo združenj (fakultet) Univerze, obeh Visokih šol in Akademij. Na sliki: predsednik Univerzitetnega odbora tov. Ščuka Žarko (v sredi) in dva podpredsednika.

O NOVEM ŠTUDIJSKEM REŽIMU

Intervju z rektorjema univerze in TVS

Po poročilih dnevnega tiska o posvetovanju Sveta za znanost in kulturo FLRJ, dne 8. in 9. novembra v Beogradu, se je na posvetovanju razpravljalo med ostalim tudi o uvedbi sproščenejšega študijskega režima na univerzah in v visokih šolah. Rešitev tega vprašanja je bila prepuščena posameznim univerzam in visokim šolam. Poročila dnevnega tiska so sprožila med študenti živahna razpravljanja, katerih bistvo smo skušali zajeti v naslednjih dveh vprašanjih, na katera odgovarjata rektorja Univerze in Tehnične visoke šole.

I. V zadnjem času so se med študenti živahno razpravljala vprašanja o vezanih izpitnih rokih. V vedno večji meri se pojavlja naziranje, da bi bilo nujno odpraviti dosedanji način izpitnih rokov in upeljati možnost polaganja izpitov preko celega leta.

Kakšno je Vaše naziranje? Smatrate, da bi bilo to potrebno in koristno, ali se Vam zdi nepotrebno, morda celo kvarno?

II. Na *mnogih* fakultetah in oddelkih se študijski *načrti* stalno ali vsaj vsako *leto izpreminjajo.* Niso redki pojavi, da vsak letnik neke fakultete oz. oddelka študira po drugem študijskem načrtu, kar v mnogočem kvarno vpliva na kakovost študija. Prav tako so študijski načrti na mnogih fakultetah in oddelkih preobširni in vsebujejo dokaj predmetov, ki pridejo v življenjski praksi kaj malo v poštev.

Kakšni so izgledi za dokončno ustaljitev študijskih načrtov? Obstojijo možnosti za skrčenje učnega gradiva na dejansko potrebno snov, ne da bi pri tem zašli v nevarnost vsekakor škodljive preozke specializacije?

Dr. Gorazd Kušej

Odgovor ad I.:

Ureditev študija pred drugo svetovno vojno je bila na naši univerzi na splošno taka, da je veljalo na vseh fakultetah približno tole načelo: Študij naj bo razdeljen na dva dela; prvi obsega 3 do 4 semestre in naj daje v naravoslovnih in tehničnih strokah potrebno splošno teoretično osnovo, v humanistično-družbenih pa zgodovinski in teoretični uvod. Ta del študija, na katerem se je organsko gradil drugi, ožji strokovni del, se je končal s prvim diplomskim izpitom, ki se je ponekod tudi imenoval I. državni izpit. S tem izpitom je pridobil študent naslov kandidata svoje stroke. Dokler študent tega izpita ni opravil, ni mogel vstopiti v drugi del svojega študija. Potrebne diplomske (državne) izpite o tem drugem delu študija pa so kandidati opravljali bodisi konec zadnjega (osmega) semestra ali po absolutoriju. Za izpite, ki so jih opravljali po absolutoriju, so veljali relativno gibljivi roki, za opravljanje prvih diplomskih (državnih) izpitov pa so veljali absolutno vezani roki bodisi konec letnega ali v začetku in konec zimskega semestra. Ker so bili diplomski izpiti vedno skupinski, končni pa še na pretežni večini fakultet zvezani z izdelavo pismenega diplomskega dela, so silili študenta v poglobljeno in povezano študiranje sorodnih predmetov, kar je dajalo poroštvo za solidno predelavo in prisvojitev študijske snovi.

Po osvoboditvi je socialistična izgraditev naše družbe terjala čim hitrejšo vzgojo kar največ strokovnjakov z visoko kvalifikacijo. To zahtevo je podpirala še okolnost, da je med sovažno okupacijo bil normalni dotok študentov na fakultete spodrezan in da je okupator redno delo tamkaj oviral kolikor je mogel, dokler ga ni končno sploh ustavil. Zato so po osvoboditvi zmagale v naši prosvetni politiki težnje po tako imenovanem »togem sistemu« visokošolskega študija kakor ga pozna Sovjetska zveza pa tudi nekatere dežele na Zapadu, posebno Francija in tiste, ki sodijo v njen kulturni krog. Za ta sistem je značilno, da razdeli vso študijsko snov v letnike in da zahteva na koncu uporabljivosti. Ta sistem je verjetno najbolj primeren, da razbremeni davsakega letnika izpite o njegovi snovi. Uspešno opravljeni izpiti nižjega letnika so hkratu pogoj za prehod v višji letnik. To je v bistvu nadaljevanje sistema pouka in učenja na *srednji šoli. Ker so letni izpiti* posamični po predmetih in ne skupinski, olajšujejo in kar silijo v kampanjski študij. Znanje je zato površno, razpršeno po predmetih, na hitro roko pridobljeno a prav tako na hitro roko zopet pozabljeno. Tako so izkušnje končno pokazale, da ta sistem v večini primerov niti ni dosegel pričakovane naglice v dokončavanju študija, zakaj mnogi študenti so morali letnike »ponavljati«, še manj pa je zadovolji zahtevi po kakovosti.

Že resolucija III. plenuma CK KPJ o nalogah v šolstvu je zato nakazala nove smeri, ki se bodo v svoji končni uresničitvi verjetno močno približale študijskemu režimu, ki sem ga spočetka opisal. Seveda objektivne okolnosti, med katere štejem za sedaj še nezadostno znanje, ki ga prineso s seboj abiturienti s srednje šole in pomanjkanje potrebnih učnih pripomočkov za visokošolski študij, še ne dovoljujejo takojšen prehod na sorazmerno liberalno predvojno ureditev študija in izpitov. Zato bomo zaenkrat še morali ostati pri tem, da predmete, ki jih predavamo v posameznem letniku, zberemo v po dve do tri izpitne skupine, od katerih mora študent vsaj polovico do dve tretjini opraviti do vpisa v višji letnik, sicer se ne bo smel vpisati vanj. To bo moralo veljati vsekakor za tiste nižje letnike, ki dajejo osnovno uvodno znanje, na katerem grade višji letniki svojo ožjo strokovno snov. Zato po moji sodbi v nižjih letnikih gibljivi izpitni roki ne morejo priti v poštev. S tem bi grešili proti zahtevi skladnega, organsko-sistematičnega prisvajanja študijske snovi, pa tudi proti zahtevi, da se mora študent tudi glede časa, v katerem si naj to snov *pridobi, disciplinirati.* V višjih letnikih bi mogoče kazalo uvesti še nov izpitni rok ob koncu koledarskega leta, po absolutoriju pa itak povsodi veljajo relativno gibljivi izpitni roki za opravljanje končnih izpitov.

Mislim, da bi tak sistem najbolj ustrezal zaključkom sej Sveta za znanost in kulturo vlade FLRJ z marca in novembra t. l., saj je bilo na zadnji seji ponovno dano navodilo, da »je treba režim študija sprostiti, odpraviti togi srednješolski sistem, po katerem se morajo konec vsakega leta opraviti vsi izpiti, da ne pojde leto v izgubo, vendar se pod svobodnejšim režimom študija ne sme razumeti odprava vsake obveznosti opravljanja izpitov. To vprašanje sodi v pristojnost ljudskih republik in ga je treba rešiti posebej za vsako fakulteto in za vsak oddelek.«

Odgovor ad II.:

To vprašanje že precej časa rešujejo naše študijske komisije po fakultetah in visokih šolah. Demokratizacija vsega našega družbenega življenja je prenesla težišče odločitve v tej stvari na fakultete in visoke šole. Mislim, da to daje poroštvo, da se bodo študijski načrti končno vendarle ustalili. Prvo, o čemer mora zavladati jasnost, je to, kakšen lik strokovnjaka mora posamezna fakulteta izoblikovati glede na zahteve naše družbe. Danes je že povsodi prodrlo naziranje, da stvar visokih šol ni in ne more biti ožja specializacija njihovih absolventov. One jih morajo izoblikovati v splošno uporabne strokovnjake na področju njihove širše panoge, specializacijo pa mora dati šele praksa in poseben študij po doseženi diplomi. Pač pa naj fakultete v višjih letnikih s tako imenovanimi izbirnim (opcijskimi) predmeti dajo študentom *možnost neke ožje usmeritve na* področju njihove stroke, ki pa ne sme iti na škodo njihove splošne strokovne našnjo prenatrpanost študijskih programov s preveč specializiranimi predmeti in da vzgoji splošno podkovane, široko razgledane strokovnjake z neutesnjeno ustvarjalno silo.

Dr. ing. Alojz Hrovat

I. Odgovor: Na Tehnični visoki šoli so z uredbo določeni izpitni roki in to: v juniju (poletni) in v septembru (jesenski) kot glavna izpitna roka, poleg tega še medsemestralni februarski izpitni rok. S tem je takorekoč zakonito dana možnost vsakemu slušatelju, da v teh rokih opravi svoje izpite. Tako določeni roki so potrebni zlasti za skupne predmete, ki jih poslušajo slušatelji več fakultet (matematika, fizika, mehanika, i. dr.), ker bi bil sicer profesor pri izpraševanju skozi celo leto zelo oviran pri drugem svojem rednem delu.

Za druge predmete, zlasti v višjih semestrih, kjer je število kandidatov manjše, se te uredbe ne jemlje tako togo upoštevajoč ravno razne okoliščine, ki otežkočajo slušateljem študij. Zato dajejo posamezni profesorji vmesne roke, nekateri mesečno (prvi ali zadnji teden v mesecu), drugi, zlasti za diplomske predmete, pa poljubno skozi celo leto. To zadnje je sicer za slušatelje ugodno, je pa manj prikladno za profesorje z ozirom na čas in prostore. Samo zaradi prilik, ki obstojajo pri nas, je ta olajšava in prostost na mestu, sicer pa bi morala zlasti na tehnični visoki šoli obstojati urejenost tudi v izpitnem režimu, ker bi se s tem slušatelji navajali na red, ki je za poznejše delovanje v življenju tako nujno potreben.

Vsekakor pa bo potrebno uvesti zopet diplomske izpite pred komisijo.

II. Odgovor: Kar se tiče študijskega načrta in njegovega spreminjanja, je treba pomniti, da še nismo v ustaljenih prilikah. Nekateri predmeti še sploh niso zasedeni, za nekatere predmete imamo honorarne predavatelje iz operative, ki se tudi menjajo po sili razmer, kar ima za posledico spremembo naziva predmeta itd. Vsekakor pa so glavni predmeti nespremenjeni, v splošnem se menja le naziv stranskih predmetov. Vendar pa ostane tvarina v bistvu enaka. To variranje pa ne more vplivati kvarno na kakovost študija, kajti slušatelj polaga izpit iz predmeta, ki ga je poslušal. Ni pa primerno, da se kdo uči po kakih zastarelih skriptah in to še celo na pamet, ne pa z razumom.

Da so študijski načrti na nekaterih fakultetah in oddelkih preobširni, drži, kar se vidi iz tega, da niti najpridnejši ne morejo v predpisanem času diplomirati. Preobširnost smo prevzeli po osvoboditvi in jo še celo razširili. Sedaj pa je po sklepih III. plenuma CK KPJ direktiva, da se študijski načrti skrčijo, sorodni predmeti spoje in usmeri študijske načrte na enoten lik inženirja s široko osnovno izobrazbo. Fakultete imajo nalog, da študijske načrte v tem smislu preurede v kolikor jih že niso. Smo torej na potu, da študijske načrte skrčimo na potrebno stopnjo in jih s tem tudi ustalimo, tako da bo dobil absolvent tehnične visoke šole široko tehnično izobrazbo, usmerjenje oziroma specializacija pa bo prenešena na diplomsko delo ali na prakso.

ITALIJANSKA STREMLJENJA

V mednarodnih političnih dogodkih se je Italija v zadnjem času znova prerila precej v ospredje. Kar tri stvari so, zaradi katerih premlevajo v svetu njen položaj: prizadevanje, da bi postala članica OZN, zahteva po reviziji mirovne pogodbe in vedno bolj odkrito in razširjeno neofašistično gibanje.

Na vsakem zasedanju Generalne skupščine OZN pride do razprave o sprejemu Italije in naj skupščina še s tako večino glasov podpre ta predlog, je pozneje odgoden, ko v Varnostnem svetu Sovjetska zveza izrabi veto in onemogoči izpolnitev italijanskih stremljenj. Prav tako napovedujejo, da bodo o sprejemu Italije razpravljali letos v Varnostnem svetu, čeprav je plenum Generalne skupščine s 54 glasovi proti 5 glasovom sovjetskega bloka (Abesinija se je vzdržala) priporočil sprejem Italije.

Vlogo italijanskega podpornika prevzamejo navadno južnoameriške države, katerim to z njihovimi klerikalnimi režimi najbolj pristoja. Režiserji pa so zapadne velesile, ki bi s sprejemom Italije dosegle revizijo njene mirovne pogodbe, kar pomeni črtanje omejitev glede italijanske oborožitve — in evo dostojnega člana Atlantskega pakta. Razumljivo je, da Sovjetska zveza temu nasprotuje. Zato pa tišči v OZN svoje hlapčiče Romunijo, Madžarsko in Bolgarijo. Tem pa zahod očita kršitev mirovnih pogodb glede oborožitve. Vesela igrica je to, v kateri je enkrat mačka ta, ki je drugič miš.

Naša država ima zelo iskrene odnose do OZN in zagovarja splošno članstvo v tej najvišji mednarodni organizaciji, ki naj bi tako resnično služila svojim ciljem. Zato podpira sprejem Italije in tudi vzhodnih sosedov, pa čeprav bi imela v obeh primerih marsikak prigovor.

Tako je za nas posebno boleča mirovna pogodba z Italijo. Z zelo jasnim in odločnim pristavkom, da se ne bomo nikoli odpovedali bratom, ki ostanejo pod Italijo, in da nismo zadovoljni s sedanjo rešitvijo tržaškega vprašanja, smo ugriznili v to kislo jabolko samo, da ne bi povzročali novih zapletov v svetu.

Revizija mirovne pogodbe pa nas navdaja spet z novimi skrbmi. Poleg že omenjenih omejitev v oborožitvi, se hočejo v Italiji znebiti določb o narodnih manjšinah. Pravijo, da niso potrebne, češ da že italijanska ustava jamči vse pravice narodnim manjšinam. Ne verujemo jim, da bi le iz kljubovalnosti določbam mirovne pogodbe puščali 60.000 beneških Slovencev brez slovenskih šol, da ne bi priznali slovenskih šol na Goriškem, zahtevali od Slovencev, da vpisujejo otroke na italijanske šole, terorizirali slovenske občinske odbornike, izrinili slovenščino tudi iz cerkve, kakor je to storil ob podpori Vatikana videmski škof Nogara, iz slovenskih župnij premeščali slovenske duhovnike in ta mesta izpolnili z italijanskimi duhovniki, ki so poleg svojih poklicnih izpitov, opravili tudi zrelostni izpit iz šovinizma.

Žal bi lahko še kar naštevali krivice, ki jih mora trpeti naš živelj pod Italijo. Kje pa moremo dobiti zagotovilo, da bo kdaj teh krivic konec, še posebno ko naj nehajo veljati obveznosti iz tako pomembnega akta, kakor ga za naše pojme predstavlja mirovna pogodba?!

Fašizem se je proslavil tudi zaradi zatiranja narodnih manjšin. Današnja Italija se kar noče otresti take zločinske slave. Povrh vsega hoče Italija izbrisati iz mirovne pogodbe člen, ki prepoveduje oživljanje fašizma. Pa celo že zdaj ko ta člen velja, začne izhajati v Rimu nekdanje Mussolinijevo glasilo »Popolo d'Italia«, postane zloglasni princ Valerio Borghese, nekdanji poveljnik fašističnih udarnih odredov, častni predsednik neofašističnega gibanja MSI »Nacionalistična fronta«, ki se je ob Mussolinijevem prihodu na oblast spojila s fašistično stranko, v videmski vojašnici izroče častni prapor in odlikujejo bataljon San Marco, znan »zaradi junaških dejanj v pretekli vojni« — in tako dalje in brez konca.

Svet zaskrbljen opazuje to odkrito dviganje fašistične veljave. Če kdo, potem sme Jugoslavija najbolj ogorčeno protestirati. Ni to notranja italijanska zadeva. Fašisti imajo največji apetit po naši Primorski, Istri in Dalmaciji. Imajo še krvave roke in najtemnejše nakane. Kdor jim teh ne bo zatrl in kdor jih celo podpira, si z njimi vred prisvaja zločinsko slavo.

Do take soseščine pa ni Jugoslaviji, ki stremi k napredku in mirnemu življenju vseh narodov. Dj

Ena najstarejših univerz Evrope

Nove stanovanjske zgradbe

pričenja Raymondov šlager, ki je ponesel ime najstarejšega nemškega univerzitetnega mesta po vsem svetu. Heidelberg, mesto, ki leži v slikoviti pokrajini, kjer vstopi Neckar iz goratega in gozdnatega predela v dolino Rena, se ponaša že od leta 1386 z univerzo. Pfalški knez Ruprecht I. jo je ustanovil po pariškem zgledu, a le kar se organizacije tiče, v ostalem pa je bila svojemu zgledu pravo nasprotje. Značaj univerze je bil sholastičen in samostanski. Šele sto let po ustanovitvi se pojavi med učnim osebjem prvi poročen predavatelj, a šele leta 1550 dobi univerza prvega poročenega rektorja. Agricola in Reuchlin, oba velika humanista, sta predavala v Heidelbergu, vendar le kot gosta, kajti univerza se je krčevito oklepala sholastike in zelo počasi po številnih reformah in pogosto zaradi vojn prekinjenem delu si je utrl humanizem svoj dostop tudi na to univerzo.

Po smrti Calvina, postane Heidelberška univerza pod patronatom kneza Friderika III., ki je bil sam kalvinist, mednarodno središče — nemška Ženeva. Na koncu XVI. stoletja zavlada sicer za kratek čas zopet protestantizem, vendar njegovo vladanje v Heidelbergu kmalu premine.

Vladavina Friderika V., voditelja protestantske lige, pomeni za to mednarodno žarišče znanosti pravo katastrofo. Friderik V., »Zimski kralj«, je izgubil v bitki pri Pragi svoje dežele in Pfalška ter z njo tudi Heidelberg sta padla v vse grozote tridesetletne vojne. Septembra 1622 osvoji Tilly mesto in grad in življenje univerze zamre za več let. Gustav Adolf je univerzo sicer obnovil, toda ko je prešel Heidelberg zapet pod bavarsko nadvlado in je bavarski vojvoda podaril znamenito heidelberško knjižnico papežu Gregorju XV. Del knjižnice se je vrnil 1815 in 1816, večina pa je ostala še do danes v Vatikanu. Po vestfalskem miru se je vrnil Karel II., sin »Zimskega kralja«, v svoje dežele. Univerza je bila uničena in v letih 1630—1652 ni o njej ničesar znanega. Karel Ludvik, zagovornik verske strpnosti, je obnovil univerzo v protestantsko-katoliškem duhu. Složnost je bila življenjsko geslo Karla Ludvika. Prav ta složnost in iz nje izhajajoča težnja k zbližanju s Francijo sta strmoglavili Pfalško in Heidelberg v ponovno pogubo. Karel Ludvik je poročil svojo hčer Elizabeto Šarloto z bratom Ludvika XIV., vojvodo Orleanskim. Zaradi te poroke je zahtevala Francija po smrti Šarlotinega brata Karla, poslednjega kneza Simmernškega, Pfalško zase. V vojni, ki je sledila, je bil Heidelberg v letih 1689 in 1693 znova razrušen, univerza pa je stala pred novim propadom. Nekaj let je gostovala najprej v Frankfurtu, nato v Weinheimu in se šele leta 1700 vrnila. Pri povratku je imela vsega skupaj štiri profesorje. Španska nasledstvena vojna, na srečo ni za daljšo dobo prekinila njenega delovanja.

Novi deželni vladarji iz hiše Neuburg univerzi niso bili prijateljsko naklonjeni. Oni kot njihov naslednik Karel Theodor Sulzbaški so pospeševali na univerzi protireformacijske ukrepe, tako da so upravljali univerzo skozi skoraj celo XVIII. stoletje najprej jezuiti, po prepovedi njihovega reda pa drugi samostanski redovi. 1803 preide Heidelberg z delom staropfalskih posesti v roke Karla Fridrika, mejnega grofa Badenskega. Univerza je bila na novo organizirana in ime prastare »Alma mater Ruperta« se je razširilo v »Ruperto-Carola«. Univerza je doživela silen vzpon,

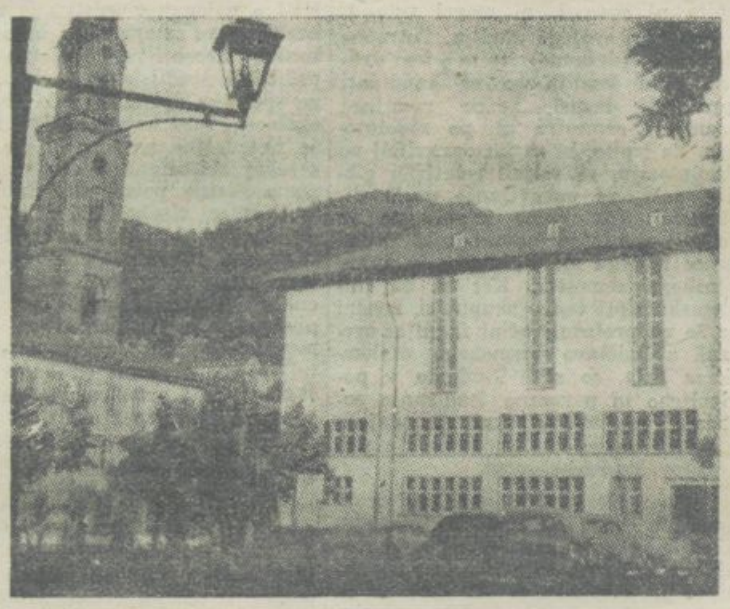

Staro poslopje univerze

V Heidelbergu izgubil sem srce...

XIX. stoletje je visoka pesem heidelberške univerze. Tedaj so gojili predvsem staro nemško zgodovino in narodno pesništvo, v drugi polovici stoletja pa je posebno zacvetelo naravoslovje. Leta 1886 so svečano proslavili 500-letni obstoj »Ruperto-Caroline« v svojem najvišjem vzponu.

Kaj malo je poročati o Heidelbergu iz našega stoletja. V letih 1930-31 so zgradili Novo univerzo. Na njeno pročelje so vklesali ponovno geslo »Svobodnemu duhu!«

Druga svetovna vojna je le za kratko dobo prekinila delo univerze. Že avgusta 1945 so se zopet pričela redna predavanja na medicinski fakulteti, januarja 1946 pa na celi univerzi. V prvih povojnih letih so obstojale tudi v Heidelbergu največje težave v tem, da je primanjkovalo učnega osebja za vso množico univerzitetne izobrazbe željne mladine. Danes teh težav ni več. Univerza ima preko 4000 slušateljev, kar odgovarja približno številu iz leta 1932. V letnem semestru 1951 je bilo imatrikuliranih 498 teologov, 614 juristov, 1481 filozofov in 590 prirodoslovcev. Za enkrat obstoja še »numerus clausus«, ker zaradi prostorov ni možen sprejem večjega števila slušateljev.

In heidelberško študentsko življenje danes? Vsakdo, ki ve le količkaj o Heidelbergu, si predstavlja tamkajšnje študentsko življenje polno burševske romantike, večernih sprehodov pod heidelberškim gradom in brezskrbnih nočnih popivanj. To so predstave o življenju Heidelberga. Generacija, ki je doživela poslednjo vojno z vsemi njenimi grozotami, pa ima o študentovskem sožitju svoje, popolnoma nasprotne predstave. Študentje, ki so se zbrali v mestu ob otvoritvi univerze po vojni, so bili mnogo starejši kot v normalnem času. Razen tega pa so jih vojna doživetja že davno zresnila in napravila iz njih zrele može. Ta dejstva so vodila k formiranju manjših skupin, v katerih so diskutirali o vseh njihovih prejšnjih in tedanjih življenjskih problemih. Bili so to razgovori iskanja novih poti, novih rešitev, ki se bazirale na osebnih prijateljstvih članov. Univerza sama je podvzela v snovanju tega novega življenja važen korak. Ustanovila je Collegium academicum, dom za približno 160 študentov in družabne prostore. Namen kolegija je nuditi študentom možnost, da najdejo sami iz sebe novo pot sožitja in študija, ne da bi univerza pri tem posegala v to s svojimi predpisi. Ta način je bil pravilen in primeren vse dotlej, dokler so prihajali na univerzo starejši, v vojni dozoreli ljudje. Z dotokom mlajših, ki so redno dokončali gimnazijsko šolanje, pa se je pojavil nov problem. To niso več ljudje, ki hočejo sami samostojno iskati svojo življenjsko pot, to so še nazreli ljudje in nesposobni za samostojno iskanje; ti zahtevajo že gotove rešitve, ustaljene in trdno začrtane smernice. Tako je nastopila nevarnost, da se iskanje novih poti ne izgubi kot kaplja v morju in da zavlada staro reakcionarno burševstvo s svojim zgrešenim pojmovanjem časti in dolžnosti, kajti le-to ima svoje strogo predpisane smernice študentovskega življenja. Potreba po družabnem življenju je dandanes veliko močnejša kot kdajkoli poprej, pravtako pa je tudi močnejša potreba in želja za vključenje v že obstoječe trdne oblike kot pa lastno iskanje novih poti. S tem je resno ogrožen porast novega zdravega duha v heidelberškem študentovskem življenju.

(Po »colloquium«)

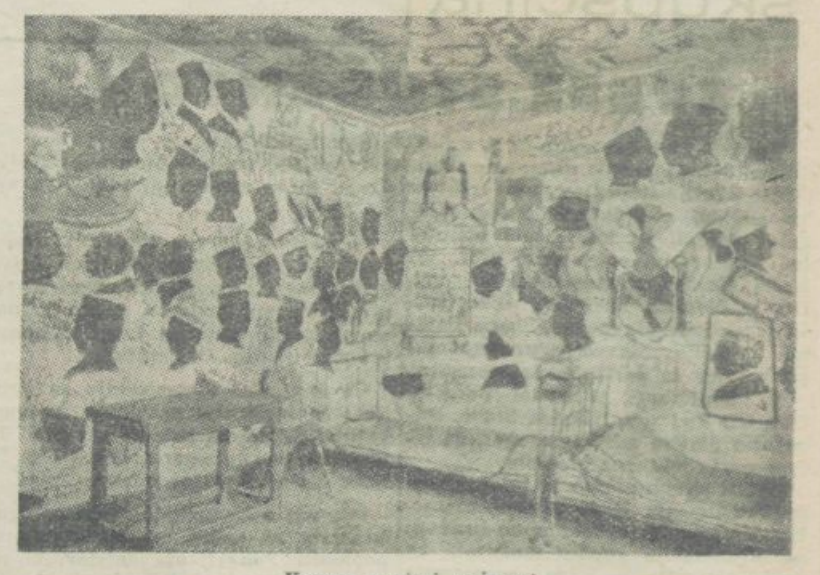

Kareer v stari univerzi

PO NAŠIH UNIVERZAH

Člani Zveze študentov Jugoslavije Vseučilišča v Zagrebu so se 9. decembra sestali na ustanovni skupščini. Skupščini so kot gostje prisostvovali mnogi javni, kulturni in znanstveni delavci ter zastopniki množičnih organizacij. Prisotni so bili med drugmi dr. Miloš Žanko, predsednik sveta za znanost in kulturo vlade LRH, rektor ing. Bošnjakovič in zastopnik CO Zš. Po izčrpnem referatu dosedanjega predsednika tov. Ljuba Majerića se je razvila plodna diskusija, katere jedro so tvorila vprašanja samopomoči, prevzema menz v upravo študentov, delo klubov in prostorov organizacije ZŠJ. Tov. Majerič je v svojem referatu uspel prikazati uspehe pa tudi pomanjkljivosti v dosedanjem delu.

(»Študentski list« — Zagreb)

Na beograjski univerzi in visokih šolah so študenti že ob ustanavljanju Zveze študentov razvili veliko iniciativo. Začeli so reševati mnoga ekonomska vprašanja študentov. Osnovali so tudi več sekcij in klubov. Konference in skupščine kažejo, da ima nova organizacija lepe izglede za bodoče delo.

Iz Skoplja in Sarajeva poročajo o živahnih pripravah za skupščine Zveze študentov. Izdelali so že več predlogov za osnovanje klubov in sekcij.

Bojkot prof. Kuševiča na Tehniki v Zagrebu je odprl marsikako vprašanje načelne važnosti. O tem piše avtor članka »Povezava in odnos med predavatelji in študenti« v Študentskem listu.

(»Študentski list«)

PO UNIVERZAH SVETA

Anglija: *V lanskem študijskem letu je prejemalo štipendije 24.266 študentov. Poleg tega prejema še mnogo študentov štipendije lokalnih šolskih oblasti. Tako študira večina angleških študentov s pomočjo javnih sredstev.*

(Bund. Ab. Bl., Bern)

Avstrija: *Študentje mojstrskega razreda Dunajske akademije za upodabljajoče umetnosti so izvedli 79-urno gladovno stavko. Študentje so zasedli poslopje akademije in zahtevali ustanovitev še drugega mojstrskega razreda ter zamenjave v učnem osebju. S štrajkom so prenehali šele, da bo njihovim zahtevam ugodeno, ko jim je minister prosvete zagotovil,*

(dpa. VDS)

Avstralija: *Na osmih univerzah in dveh colleges je vpisano 30.000 slušateljev, vendar to število ne bo zadvojiti. Enako predvidevajo ustanovitev moralo število do leta 1965 vsaj povišalo za štirih novih univerz.*

(Die Neue Pallas)

Danska: *Na mednarodnem kongresu študentov medicine, ki je bil nedavno v Kopenhagenu, so osnovali strokovno zvezo študentov medicine (International Federation of Medical Students Association — IFMSA). Cilj organizacije, ki bo sodelovala s Svetovno zdravstveno organizacijo, je strokovno izpopolnjevanje študentov medicine v praktičnem poklicnem delu.* *(Med Press)*

»Pomagajte južnoafriškim študentom črncem« je moto akcije, ki so jo podvzeli danski študenti. Namen akcije je materialna pomoč študentom črncem, katerim vlada Južnoafriške unije, kljub protestom Južnoafriške študentske zveze, noče podeliti štipendij. Enake akcije so izvedli že v Angliji in na Švedskem, ter je dosedaj v ta namen zbranih že okoli 10.000 švedskih kron.

(Den Jydske Akademiker)

Zapadna Nemčija: *Januarja 1952 računajo z dograditvijo novega štirinadstropnega študentskega doma v Bonnu. V poslopju bodo poleg stanovanjskih sob družabni prostori, knjižnica, igralna soba, kopalnice in majhne kuhinje.* *(Hochschul-Dienst)*

S težavnim juridičnim problemom se bo moralo kmalu pečati Zvezno sodišče Zapadne Nemčije. Obravnavati bo moralo prvi mensurni proces po letu 1933. Trenutno je zadeva še pred sodiščem Göttingena. Obtožen je neki študent medicine, ki se je boril z ostrim orožjem. Kazenski zakonik predvideva za tak slučaj izrecno trdnjavsko ječo, ki pa po zakonu Kontrolnega sveta ne obstoja več. Obsodba še ni bila izrečena, vendar bo moralo izreči končno besedo Zvezno sodišče, ker se gre v tem primeru za slučaj, ki je osnovnega pomena za vse nemške visoke šole. *(Convent)*

Zveza nemških študentov je sklenila prirediti drugi nemški študentovski dan maja 1952 v Berlinu. Prvi študentovski dan se je vršil leta 1950 v Kölnu. *(dpa)*

Vzhodna Nemčija: *V času od 15. X. do 15. XI. je bilo prijavljenih 22 aretacij študentov v sovjetski coni Uradu za vsenemška študentovska vprašanja pri VDS.*

Na univerzah Vzhodne Nemčije so izmenjali skoraj vse funkcionarje SED (Socialistische Einheitspartei Deutshlands) — uradne stranke v sovjetski coni. Generalni sekretar SED Walter Ulbricht je ob tej priliki izjavil, da so bili izmenjani, ker niso izpolnjevali svojih dolžnosti. (Tanjug)

Nizozemska: *Skupina študentov iz Upsala je obiskala univerzo v Utrecht, kjer so z holandskimi študenti razpravljali o holandski folklori.*

(Ferum Akademiale)

V Amsterdamu so 23. novembra svečano otvorili prvi dom »Mednarodnega študijskega centra. Ta center namerava ustanavljati študentske domove na Holandskem in v drugih državah, ki naj bi služili inozemskim študentom. Vsi domovi se bodo imenovali po častnem predsedniku Mednarodnega študijskega centra Albertu Schweitzerju. V Asterdamskem domu, ki ima 35 mest, so že nastanjeni inozemski študentje vseh narodnosti.

(dpa)

Francija: *S sodelovanjem zastopnikov 53 držav je bila ustanovljena v Nici Mednarodna univerzitetna zveza*

Italija: *Na gradu Trevano, nedaleč od Lugana, nameravajo ustanoviti amerikansko univerzo. Po nalogu sedmih ameriških univerz je obiskal nedavno Lugano univ. prof. Wriston, predsednik Brown University, da prouči možnosti ustanovitve ameriške univerze v Evropi. Namen univerze bi naj bil nuditi ameriškim študentom možnost absolviranja tretjega letnika humanističnega študija v Evropi, kar bi pomenilo veliko pridobitev za študente zgodovine, umetnostne zgodovine in literature.*

(Schweizerische Hochschul-Zeitung)

Južnoafriška Unija: *Zaradi študija evropske gledališke umetnosti se je podala skupina gledaliških strokovnjakov in študentov pod vodstvom južnoafriškega režiserja Leonarda Schacha za potovanje križem po Evropi.*

(dpa)

Škotska: *Na konferenci urednikov v Glasgowu so izmenjali svoje izkušnje zastopniki vseh College-jev Škotske. Izkazalo se je, da se razen lista »Gaudie« vsi listi deficitni. Razpravljali so tudi o vsebini, stilu in kolportaži študentskega lista.* *(Saltire)*

Švedska: *Študentje Stockholmske univerze so poslali švedskemu kralju pismo s prošnjo za finančno pomoč univerzi, ki je v težkem finančnem položaju. To je prvi slučaj v zgodovini švedskih univerz, da se obračajo študentje direktno na kralja.*

(Caudeamus)

Vprašujemo in pojasnjujemo

Ekonomska vprašanja

V zadnji številki smo poročali o predlogih študentske komisije za ekonomska vprašanja. Obsežno poročilo o potrebi in možnostih znižanja cen je naletelo na Svetu za znanost in kulturo na razumevanje. Kakor smo obveščeni, namerava Svet urediti ta problem z novim koledarskim letom. Načelnik oddelka za visoko šolstvo tov. Tušek je izjavil, da bo svet vložil vse sile za ureditev težav.

Nov pravilnik v študentskih menzah in domovih

Komisija za ekonomske probleme je predlagala tudi nov pravilnik o pristojnosti študentskih svetov v domovih in menzah. Ta odnos je tesno vezan s spremembo značaja Direkcije domov in menz. Dosedaj je Direkcija bila namreč gospodarsko podjetje in je poslovala po ustreznih načelih. Vendar pa taka ustanova ne more poslovati vseskozi po takih načelih. Dobiček se more črpati edino iz prispevkov študentov ali iz državnih subvencij. Omenjeni predlog takole ocenjuje potrebo novih odnosov: »Z ozirom na splošno demokratizacijo našega gospodarstva, obstoječe uredbe o lastništvu imetij ter z ozirom na naš statut Zveze študentov Jugoslavije je treba deformirati lastniški odnos v študentskih menzah in domovih in priključenih obratih. Z ozirom na novo stanje je treba sprejeti novo organizacijsko obliko upravljanja. Delavski sveti v teh ustanovah se izpreminjajo v študentske svete.«

Skupno problematiko naj bi reševal konzilij, sestavljen iz predstavnikov profesorskega zbora, zastopnikov akadelskih organizacij, delegata Sveta za zdravstvo in soc. skrbstvo, delegati Sveta za znanost in kulturo, po en študent iz doma in zastopnik Univerzitetnega odlora Zveze študentov. Sklepi konzilija bi bili obvezni. Domove in gospodarstvo v njih vodi odbor, sestavljen iz stanovalcev-študentov, upravnika in zastopnika sindikalne organizacije. V taki organizaciji vidimo poroštvo za uresničenje želenj študentov po pocenitvi domov in menz in odpravo napak v upravljanju istih. Svet za znanost in kulturo je načelno že pristal na te predloge.

Vprašanje kurjave

Ekonomska komisija se je doslej bavila z osnovnimi problemi, zato je po eni strani razumljivo, da se ni zanimala za razne druge probleme. Eden takih je brez dvoma to, da precej študentov nima dovolj ali pa nič kuriva. V prejšnjih letih je študentom pomagal Univerzitetni komite. Preskrbel je namreč študentom nakaznice za nabavo drv in premoga po znižanih cenah. Potrebno bi bilo, da bi komisija za ekonomska vprašanja tudi letos uredila pomanjkanje kuriva.

Študentje iz drugih republik

Za študente-štipendiste Sveta za znanost in kulturo LRS je v precejšnji meri že poskrbljeno. Nerešena pa je ostala težava, kako naj študirajo tovariši, ki so prišli na študij iz drugih republik. Njihovi sveti so jim namreč ukinili štipendije po večini, in tako so se mnogi izmed njih znašli v nevdržnem položaju. Ti študenti upravičeno terjajo od svoje organizacije, da jim pomaga rešiti njihove težave.

Vojne sirote

Po novi uredbi o štipendijah naj se posveča posebna skrb vojnim sirotam. Vendar kljub tej uredbi vsi še niso dobili niti štipendij, niti podpor, tako da nekateri od njih nameravajo zapustiti študij. Mnenja smo, da ni potrebno črpati sredstva za podpiranje teh tovarišev na račun drugih kreditnih postavk, ampak naj komisija zagotovi njihovo življenje z rednimi sredstvi, kot je to predvideno po uredbi in kot to zaslužijo.

Študentski kino

Po podražitvi vstopnic v naših kinematografih smo mnogo čuli o študentskem kinu, ki naj bi predvajal filme, ki se vrte v ljubljanskih kinematografih po znižanih enotnih, vsem študentom dostopnih cenah. Prosili smo tov. Žarka Petana, predsednika Filmskega kluba Univerze, ki to stvar vodi, naj nam pove, kako daleč so napredovala prizadevanja za naš kino. Tov. Petan pravi, da bodo po dogovoru z Mestnim kinematografskim podjetjem študentje videli vse filme, ki se predvajajo v Slogi in Moskvi približno *deset dni* zatem, ko je bila premiera filma. Predstave bodo ob dveh popoldne. Vstopnina bo enotna — deset dinarjev. V načrtu pa je gradnja študentskih klubskih prostorov z kinodvorano v še nedovršenem delu Akademskega kolegija za Bežigradom.

Dijaška stojišča

Poleg raznih reform, ki so letošnjo jesen stopile v veljavo — mislim tu predvsem na nov način štipendiranja — nas je ne najmanj presenetila ukinitev stojišč na koncertih. Praktično pomeni ta ukrep za tiste, ki so hodili na stojišče, podražitev vstopnine. Doslej mi še ni znano, zakaj je koncertna poslovalnica to storila, saj ni niti objavila v časopisju ukinitev stojišč, kaj šele da bi jo komentirala. Tako se je meni in še marsikomu zgodilo, da smo prišli na začetku letošnje koncertne sezone do tega spoznanja šele pri blagajni tik pred začetkom koncerta — seveda s premalo denarja v žepu.

Znano je, da so hodili na stojišča predvsem študentje in dijaki in to zato, ker niso imeli dovolj denarja za sedišče. Študent je bil in bo človek, ki se s petičnostjo ne more posebno pohvaliti. To pa njegovih kulturnih potreb niti malo ne zmanjšuje. Skuša si ogledati, kar največ more in to na najcenejši način. Če sem lani lahko poslušal deset koncertov, jih bom letos lahko samo pet ali pa še to ne. Marsikdo pa sploh ne bo mogel na koncert.

Morda se je ukinitev stojišč obnesla — za koncertno poslovalnico namreč. Morda je z novim ukrepom njen dobiček večji. Pa to nas ne zanima, ker ne smatramo prirejanje koncertov za zgolj dobičkanosno podjetje. Upamo, da tudi koncertna poslovalnica ne misli samo na dobiček. Zato bi nas zelo razveselila, če bi čimpreje razložila svoj korak. Najbolj pa bi bili veseli, da bi stojišča na koncertih zopet uvedla!

Študentski klub

Zastopniki Zveze študentov so po daljšem iskanju primernih klubskih prostorov za študente, kjer bi se študentje mogli shajati in razvedriti v zdravi zabavi, dobilo zagotovilo od predsednika MLO Ljubljane, tov. Jaka Avšiča, da v najkrajšem času dobimo prostore v prilični stavbi na nezazidanem kompleksu med Unionom in zgradbo, v kateri so prostori Ljudske prosvete Slovenije na Miklošičevi cesti. Stavba je v najboljšem stanju, z primernimi kletnimi prostori in urejenim podstrešjem, ki se bo tudi dalo porabiti. Na ta način je vprašanje študentskih klubskih prostorov rešeno vsaj začasno, dokler ne dolimo dokončnih prostorov in dvoran v še nedovršenem delu zgradbe Akademskega kolegija (bivšega Baragovega semenišča).

Dopisujte v „Tribuno"!

Klub na geografiji

Poslednje spremembe v študentski organizaciji so prinesle med drugim tudi novo ime — klub, vendar je bilo članom samim prepuščeno, kaj naj si pod tem imenom zamislijo in ustvarijo. Zato je gotovo zanimiv poskus realizacije kluba na geografiji, saj nam more pokazati marsikaj takega, kar je običajnemu opazovalcu zakrito.

Po drugi strani moramo že v naprej upoštevati nekatere posebnosti, ki pri geografski stroki pridejo do izraza in ki jih drugod ni. Ozka povezanost geografije z dnevnim življenjem zahteva od njenih slušateljev budne pazljivosti in spremljanja dogodkov ne zgolj v domovini, ampak tudi po svetu. Še vedno nezamrle diskusije med skrajnimi nasprotniki in gorečimi zagovorniki o temeljnem vprašanju ali je geografija stvarno veda ali le kompilacija ostalih znanosti (vzrok pač tiči v njeni relativni mladosti) in še drugi podobni spori, da ne načnem drobnih problemov iz same stroke. Vse to vzbuja pri njenih slušateljih stalno željo po spoznavanju in poglabljanju v njene osnove. Na drugih oddelkih se s podobnimi problemi verjetno ne bo potreba nikomur ukvarjati. Ugodna stran za ustanovitev kluba na geografiji pa je tradicija, ki sega iz dobe, ko je na našem oddelku že obstojal krožek podobnega značaja, le da se je od njegovih članov zahtevalo za razliko od današnjega kluba samostojno znanstveno delo. Temelji, položeni takrat, so nam lahko jamstvo, da klubovo življenje ne bo ostalo na plitvini »pripravljanja za izpite«, »iskanja pomoči za seminarske naloge« pri kolegih in pri podobnih prijemih iz vrst »špekulativnega učenja«. Toda zopet groza, ki jo večina študentov občuti pred tako imenovanim »znanstvenim« delom, je že od samega pričetka narekovala misel, da se od članov ne bo zahtevalo prevelike samostojnosti. Program naj torej ostane v okviru manjšega referiranja, skupnega reševanja težjih in manj razjasnjenih problemov, spoznavanja novoizišlih knjig in publikacij in ne na koncu prirejanja diskusijskih večerov.

Kot osnovni problem v novoustanovljenem klubu se je pokazala diskusija. Notranje življenje je odvisno v prvi vrsti od aglnejših članov, samo od teh pa nikakor ne sme biti odvisna debata. Še več, tudi pri slednjih prihaja velikokrat do izraza odpor, ki ima svoje temelje v preveliki občutljivosti, v strahu pred kritiziranjem in kar je najbolj pogosto, v strahu pred blamažo. Toda kljub vsemu temu mora postati diskusija v klubu ena izmed osnov njegovega življenja. Njena realizacija bo prinesla med člane povsem nove odnose in vezi, ki se ne bodo skrhale ob osebnem ponosu in ob različnih strahovih. Omenjeni primer prirejanja diskusijskih večerov nam bo dokazal, ali je možno premagati vse te težave.

Konec koncev pa pomeni klub tudi eno izmed celic geografskega društva. Čim tesnejša bo vez z njim, toliko bolj bo lahko društvo črpalo iz njega zdrav, za geografijo vnet naraščaj. Upoštevati pa moramo še nekaj. Študentje-člani, ki se bodo razpršili po končanem študiju, bodo s seboj ponesli duh kolektivnega dela, medsebojne pomoči in ne nemajhno mero tovariške dobronamerne pomoči in kritike. Ostal jim bo v spominu čas, ko so skupaj reševali marsikaj. V sebi bodo nosili vse te kulturne vezi, ki jih razdalje ne bodo nikoli mogle uničiti. Moram pa za konec še enkrat poudariti — od nas samih je odvisno, če bomo znali vse to ustvariti. V.

OB DNEVU ARMADE

Božidar Jakac: Pohod v Jajce

NAŠ PODLISTEK

SALON DORE GRÜN

Poslovni prijatelji so gospoda Osakija, poštenega trgovca, ki je v New Yorku prodajal japonsko blago na veliko in živel zelo zadržano, cenili zaradi njegove trgovske korektnosti in vzornega življenja.

V St. Diegu, to je v ameriškem vojnem pristanišču je stanovala neka rdečelasa žena, po zunanjosti stara 30 let, zelenih oči, zelo vitka, o kateri so govorili njeni znanci, da ni živela najsolidnejše. Preživljala se je s tem, da je zabavala v tajnih barih mornarje ameriške vojne mornarice. Ime ji je bilo Daisy, vendar je ni nihče poznal pod tem imenom. Nekdanjo plesalko velikih varietejskih odrov so klicali le »rdečelaska«. Nekoč si je v gležnju pokvarila n[illegible], kar sicer ni bilo vidno, vendar plesati ni več mogla. Vse bolj je propadala, pogosto obiskovala velike trgovine in ker ni imela srečne roke, so jo kmalu dobili, ko je skrila pod plašč večji kos svile. Nerodnost se je še povečala, ker so našli hkrati pri njej tudi dragocen prstan, izmaknjen v isti trgovini. Preselili so jo v veliko hišo z rešetkami. Do konca se je zaklinjala, celo na čast svojih umrlih staršev, da ni kriva. Tega početja pa niso resno sodili, ker so bili njeni starši še živi in zdravi.

Bivanje sta šev v Evropi ni vzbujalo pozornosti, vendar se je zato zanimal pošteni trgovec Osaki iz New Yorka. Imel je razloge. Že nekaj časa je iskal dekle iz St. Diega. Njegovih pet uslužbencev je moralo najti dekle, ki se je nerado spominjalo preteklosti, bi pa vendar bilo privlačno. Daisy Green je bila kot naročena. Že dolgo je imel skovan načrt in Daisy je imela v njem določeno nalogo.

Če hočemo biti iskreni, moramo priznati, da gospod Osaki ni bil trgovec. Bil je kapetan v japonskem mornariškem štabu, a je pustil to funkcijo v sporazumu s svojimi predpostavljenimi, da bi spoznal nekatere vojaške in diplomatske podvige, ki so zanimali visoke politične kroge Japonske.

Kmalu po tem, ko je odprl trgovino na veliko v New Yorku, je našel nekaj agentov, ki so ga informirali o vojnih rečeh. Ker je dobro plačal, so mu postali docela zvesti. Z »rdečelasko« iz St. Diega, ki bi mu lahko koristno služila, je hotel povečati krog svojih agentov. Opreznost mu je narekovala, da z njo ni osebno govoril. Nekdo izmed agentov je dobil precej težko nalogo, da razloži ženski, kaj želi od nje gospod Osaki. Od mornarjev bi morala zvedeti, kar so pač vedeli, a posebno stvareh, o katerih bi ji pravočasno sporočil gospod Osaki. Za delo bi dobivala lepo vsoto denarja, ki ji jo bo na njeno ime v banko nalagal gospod Osaki.

[illegible] je prišel k njej agent gospoda Osakija, da bi se z njo pogovoril, je ravnokar prišla iz zapora. Imela ni niti dinarja, bila je brez obleke, hrane in stanovanja. Odločila se je, da se vseli v katerokoli sumljivo hišo v tem pristanišču. Predlog gospoda Osakija je prišel kot nalašč.

Vojni špijon ima v Ameriki povsem drugačno delo, kakor njegov kolega v Evropi. Amerikanci so vse preveč ponosni na svojo vojsko, a posebno na mornarico, da bi ljubosumno čuvali tajno o svojih topovih, ladjah, avijonih in drugih prijetnih vojnih igračah. Nasprotno zelo radi govore o teh stvareh, govore, pišejo in filmajo. General Mitchell vodja ameriške avijacije, je zelo rad pripovedoval celo širši javnosti, kako bi lahko s strupenimi plini in efektnimi bombami najnovejše konstrukcije v kratkem času uničil vsako sovražno državo. Skoraj vse nove tehnične iznajdbe dajejo vojaški krogi v javnost, da jih lahko vsakdo vidi. Hkrati se pa radi pohvalijo s tehničnimi novostmi, ki so jih speljal Evropejcem. Imajo dosti denarja, a vojna je luksuz, ki si ga lahko dovole samo zelo bogate države. Denar je najstrašnejše vojno orožje in kdor ga ima, ta si lahko v kratkem času zgradi največji vojni potencial.

Edino, kar se še splača zvedeti o Ameriki, mislijo Japonci, so posamezne malenkosti. V tem času so Amerikanci skonstruirali nove antenske mine. Te mine naj bi ležale globoko v vodi in se vžigale z električno napetostjo. Daisy se je zelo rada specializirala in je zabavala mornarje, ki so imeli opravka s temi minami. Ni ji bilo težko. To so bili mladi fantje, ki so se brigali le za vojaške dolžnosti, a kadar niso bili v službi, za ženske. Daisy je poizvedovala tudi za skladišči bencina, ker je gospod Osaki vedel, da ta skladišča dobro gore, če jih ponoči zadenejo težke avijonske bombe.

Kakor smo že povedali, je Osaki živel v New Yorku zelo zadržano in čedno. V hotelu si je najel tipično ameriško stanovanje. Bilo bi vse normalno, če ne bi levo in desno od njega najeli stanovanja njegovi agenti. Dvoje stanovanj je bilo praktično praznih. Gospod Osaki je med njima prebil stene in se tako pripravil na vsako iznenadenje, če bi ga kdo iskal v nepravem času.

Stanovanja je pospravljala stara žena, za katero so kasneje ugotovile amerikanske oblasti, da je bila njegova mati. Ali je bila v resnici njegova mati, ni važno, res je le, da je bila stara Japonka, ki ni z nikomer govorila, niti ni hodila iz hiše.

Nihče ni v New Yorku sumil Osakija, da je japonski oficir, zato je živel mirno in izvrševal svoje nevarne naloge. Vse naloge, ki jih je sprejel od nadrejenih, je izvrševal hitro in dobro. Že se je bavil z mislijo, da se vrne na Japonsko in kako drugače služi domovini. Njegova organizacija je delala odlično, bila je tako izurjena, hkrati pa neopazna, da bi jo vodil lahko tudi kdo drugi.

Razmišljajoč o teh rečeh, je dobil gospod Osaki novo nalogo. Tokrat je bilo to nekaj izrednega, naloga je bila jako težka. Vprašanje je bilo za Japonsko zelo važno, vendar ga s svojim dosedanjim aparatom ni mogel izvršiti. Šlo je za to: ZDA so imele velik komercialni interes v Južni Ameriki. Tam so odkrili izvire nafte, ki jih je pokupil severnoameriški kapital, kar je že preje stotil z vsemi rudniki in tovarnami. Te države niso proizvajale ničesar brez severnoameriškega kapitala. Delavci so bili pretežni večini Japonci. Oni so cenejša delovna sila kakor severnoameriški delavci, a tudi cenejši od domačinov. Proti tem Japoncem so se sedaj uprli nekateri finančni krogi Severne Amerike, ki so imeli naložen kapital v Južni Ameriki. Japonce so smatrali za škodljivce. Poglejmo zakaj!

Če so kje v Ameriki osnovali novo industrijo, rudnik ali odkrili nove izvire nafte, takrat so odšli v te kraje tisoči delavcev. Počasi so nastala okoli porajajoče industrije cela mesta lesenih barak. Te delavce so spremljali agenti. Ti so jim nudili na prodaj zemljišča, avtomobile, šivalne stroje, kolesa, radioaparate, bili so iz vseh mogočih podjetij in strok. Kakor mrčes so napadali delavce in izvabljali iz njih akontacije in odplačila za svoje blago. Tako se je ves denar, ki so ga kapitalisti plačali za delo, vračal nazaj v njihove roke in to je bilo prav. Japonski delavci pa niso hoteli niti poslušati lepih besed severnoameriških agentov. Ničesar niso kupovali. Po nekaj letih dela in skromnega življenja so se vračali domov v tretjem razredu slabšega parnika. Z dolarji so doma odprli kakšno čajarno, gostilnico ali slično reč. Ameriški denar ni ostal doma, ampak je odšel na Japonsko.

Da se doseže to, kar žele severnoameriški finančniki, je bilo treba čvrsto organizirati vsa podjetja. Tega pa niso dosegli, ker so bila nekatera podjetja samostojna. Zadržala so cenejšo japonsko delovno silo in tako močno konkurirala ostalim podjetjem. Uredila bi se ta stvar lahko edino z zakonom, saj ta vedno pomaga. Kadar kapital ne more obvladati prirodnega razvoja, takrat ustvari zakone, oziroma pridobi poslance različnih parlamentov, da izglasujejo zakon, ki stvari uredi tako, kakor to žele mogočni finančniki. V tem slučaju je bila stvar bolj komplicirana. Zakoni bi morali veljati v Severni in Južni Ameriki, ker bi se drugače ne mogli rešiti japonskih delavcev.

PREDSTAVA M LADIH IGRALCEV

Prav gotovo lahko zapišemo med pomembne kulturne dogodke preteklega leta široka, nad vse aktualna razpravljanja o slovenski gledališki problematiki z vsemi pozitivnimi pridobitvami in kritičnimi opombami, na katere je opozorila diskusija. Poleg enega osnovnih vprašanj, ustanavljanja domačih profesionalnih gledališč, poleg ugibanj in tez o specifičnem slovenskem gledališkem stilu, sloji med prvimi tudi problem rekrutacije slovenskega igralskega naraščaja. Nedvomno velja dejstvo, da se je afirmirala vrsta velikih naših igralcev iz vrst iskrenih ljubiteljev Talije, iz vrst amaterjev: znano je, da je mnogo gledaliških umetnikov naših generacij vse od Borštnika, Danila, Verovška, Danilove do Marije Vere in Levarja samorastniško oblikovalo svoj igralski izraz, doma in v inozemstvu častno reprezentiralo našo gledališko kulturo in tako ob vseh vidnih in nevidnih stebrih slovenskega gledališča ustvarilo čudovito in bogato tradicijo. Vsaka umetniška tradicija nosi v sebi svoj veliki etični imprativ, in daje, posebej še močna, obilico možnosti za harmonično, progresivno rast vsake umetnosti.

Eno takšnih realiziranih možnosti predstavlja visoka šola gledaliških kadrov — slovenska Akademija za igralsko umetnost s plemenitim ciljem — vzgojo visoko kvalificiranih gledaliških strokovnjakov. Ni moj namen, razpravljati o tem, je-li ta institucija dosegla svoj smoter ali ne; o tem in za o je bilo prelitega že mnogo črnila v dnevnem tisku. Zdi se mi važno poudarit le to, da je za gledališkega človeka, ki nosi v sebi umetniško dispozicijo, nujno, da ima poleg specifičnega strokovnega znanja prav tako nedeljivo povezano široko obzorje literarne, splošne kulture in, ne v najmanjši meri, filozofske razgledanosti. Če vzamemo vse navedeno za kriterij ocenjevanja rasti mladih — tu kriterij je sicer strog, a zato predstavlja edino realen pogoj za nenehen kvalitetni razvoj umetniške zmogljivosti naših gledališčnikov — potem moramo biti pri produkcijah Akademije nad vse kritični. Jasno je, da igralca v njegovih začetnih naporih ni mogoče soditi z istimi normami, kot jih upouporabljajo kritiki za renomirane umetnike, važno pa je opozoriti na to, kako je smisel za umetniško oblikovanje pri posameznikih prišel do izraza, koliko je izvajalec karakter lika oživel in kje ga je zgrešil.

Letošnja produkcija absolventov Akademije iz razreda prof. Vide Juvanove kaže v celoti resna prizadevanja mladih za dosego čim višje stopnje umetniškega ustvarjanja. Medtem, ko je lanskoletni repertoar segel v svetovno zakladnico klasične dramske literature (Molière), je bil letos na sporedu domač klasik — Ivan Cankar. Ne bi se rad spuščal v probler: izbire repertoarja, ki ima gotovo svojo utemeljitev. Popolnoma pravilno je, da se igralci predstavijo v različnih vlogah in v različnih delih, kar sicer zmanjšuje možnost poglobljene koncentracije, čeravno bi neka zaključena interpretacija bolj jasno in konkretno predstavila igralčevo individualnost, ocena takšne igra pa bi moola biti popolnejša in seveda tudi bolj kritična. Vendar bi tako spoznali le del igralčevega ustvarjalnega registra, to pa nikakor ni namen produkcij.

Interpretacija našega velikega teksta — Cankarja, predstavlja v vseh njegovih junakih, in sploh v vseh, tudi v epizodnih vlogah njegove dramatike, težko preizkušnjo umetniških potenc vsakogar, tudi dramskih prvakov. Cankar je tisti dramatik, ki zahteva silno svojstvenega umetniškega izraza, poglobljenega z vso specifično modulirano, emocionalno kreativnostjo, ki tako čudovito demonstrira psihični profil slovenskega človeka, njegovo subjektivno in družbeno problematiko in posebej še problematiko Cankarjeve epohe.

Že samo ta opomba nujno terja igralca, da ob temeljitem preučevanju in doživljanju vsega tistega, kar nosi ali kar je nosil Cankarjev slovenski človek v sebi, vloži maksimum svojih ustvarjalnih moči in znanja za čim vernejšo ostvaritev lika.

Če je talent neka človeku imenentna dispozicija sintetizirana z znanstveno-teoretičnimi dognanji in praktičnim znanjem, potem je spričo vsega navedenega jasno, da talenti na produkciji niso mogli priti do mogočnejšega izraza in je predstava, ki je od igralcev zahtevala kopico raznolikih interpretacij — saj so z različnimi vlogami v odlomkih predstavili razen Lepe Vide in Jakoba Rude celotno Cankarjevo dramatiko — pokazala soliden nivo umetniških stremljenj našega igralskega naraščaja.

Prdukcija kot celota je značilno pokazala, da je moč Cankarjevih uprizoritev v ljubljanski Drami tako velika, da se skoraj ni moč obraniti zapeljivim vplivom. Vendar to nikakor ni bila tipika predstave. Mnogi izvajalci so pokazali originalne variante pri gradnji likov. Posledca tega je bila, seveda če na interpretacijo gledamo kompleksno, da so nekateri bistveno sicer oživeli lik, a je ta originalna poanta bila več ali manj medla in brezizrazna, ali pa je potencirana zasnova karakteristike značaja vedla sko, celo v banalnost. Vendar je pogled gledalcev na tisto mladostno, marsikoga v prekomernost, v groteskno prizadevanje, ki je na trenutke nudilo tudi pravi užitek, nehote razveselil obraze in utrdil upe v ustvarjalnost mladih.

V celoti vzeto je bil najboljše predstavljen »Kralj na Betajnovi«. Temu je veliko pripomogla Kantorjeva igra. V njem je bilo videti podobo slovenskega kmetiškega bogatina, silaka in ubijalca, premalo pa je iz njega vel razredni ponos, ponos reprezentanta zemljiške buržoazije. Medtem ko je stereotipnost gestikulacije in hoje v veliki meri manjšala njegov izraz, je bila njegova govorna interpretacija mnogo bolj prepričljiva in ima jedro simpatije prav tu svoj akcent. Maksu se je opazilo, da je hotel za vsako ceno najti intenzivnejši kontakt v soigri s Kantorjem, a ostal je v ozadju vsekakor premalo opažen in izrazit. Najmedlejši in prav diletantski je bil Bernot, ki z naiviko in nerazgibano okorelostjo ter skoraj z malomarnim odnosom do svojega položaja kljub erotičnim »motnjam« — le-te bi morda mogle opravičiti takšno nerodnost — ni znal eksponirati avtorjevega koncepta. Francka, ki je bila sicer prisrčna, in Hana, nista zapustili globljih doživetij. Nina je ostala v prijetnem spominu; njena igra je lepo pripomogla k rasti dejanja.

V »Pohujšanju« so se predstavili Jacinta, Peter in Zlodej. Prva dva sta pokazala prav simpatično igro, ki pa nas je v nekaterih momentih nehote spomnila na uprizoritev Drame, predvsem v gibanju in gestah. Zlodej je bil po svoje originalen in je že s samo postavo in s skoraj baletno razgibanostjo dobro umel pričarati zlodejevski karakter.

Svojevstna je bila izvedba »Hlapcev«. Jerman, ki more svoji vlogi dati čudovit izraz, je ostal sicer človek vreden zavidanja, a bil je tako pritajeno tih, da je le ob poglobljenih emocionalnih meditacijah ujel del avtorjevega Jermana. Skoraj kronično upognjen in v dikciji »šepav« je demonstriral bolest in težo obupa, ki ga mu je ob mrtvi materi naložil čas. V trenutkih, ko je v njegovi pesti bila še moč, pa svojega doživljanja ni znal izraziti. Zanimiv je bil župnik, osebnost, za katero je značilno, da je v vseh naših uprizoritvah, tudi v Drami, pretrd. Tudi topot je v besedi in kretnji dal pregrobo karakteristiko svojemu značaju. Inteligentno stroga interpretacija bi bila bližja bistvu lika. Komar je iz kameleonskega, vinu vdanega šolnika, ustvaril prej figuro burkeža kot temperamentno kreaturo podeželjskega intelektualca svoje dobe. Izvedba ženskih vlog je posebno v drugem dejanju pripomogla h kolektivni igri in tako lepo vplivala na vzdušje, ki so ga vsi igralci ustvarili v konferenčni sobi. V zadnjem dejanju je Lojzka igro solidno uravnala z Jermanom in dala svojemu značaju simpatično obeležje. Nadučitelj je dal smiselno, čeprav ponekod neenotno igro. Padec njegove avtoritete v trenutku, ko se je moral ukloniti silam črnih sukenj, je bil odigran s premajhno prizadevnostjo. Hvastja se v vlogi ni znašel in je z nekaterimi »korekturami« Lipahove interpretacije ostal bled in brez izraza.

V »Narodovem blagru« so pokazali zanimivo in stvojstveno igro Helena, Gruden, Ščuka in Gornik. Helena je prišla v »element« šele v drugem delu vloge in je s preračunano zapeljivostjo in s perfidno vdanostjo Gorniku v igri z njim prav dobro vtisnila subjektivno noto vzdušju zapleta. Gornik je bil fin in nebogljen. Inteligentno nezainteresiran za homatije »naroda« je bil lista svetovljanska, vase obrnjena osebnost, ki so mu »narodovi« ideali toliko pri srcu kot lanski sneg in bi se bil voljan vdati le tedaj, če bi ti »ideali« imeli kakšno posebno »konkretno čustvo«. Gruden je svoje poslanstvo prav lepo izrazil in bil v zaključni sceni naravnost odličen. Snel je rokavice, budno spremljajoč odhajajočega Gornika in njegovo užaljeno samoljubje ni moglo razumeti ženine »politike« snubljenja, za rešitev »narodove« časti. Ščuka je bil simpatičen in izobražen žurnalist. Spoznanje svojega mesta v družbi mu je vlilo vojo, da se je kljub notranjim konfliktom upri in je s Heleno privedel dejanje do tiste pazljivosti, ki jo njegova vloga z vsemi mislimi in čustvi zahteva. Drugače je bilo z Mrmoljevko in Kadivcem. »Mrmoljevka je navadno gobezdalo in nič več,« jo je karakteriziral Cankar. Na odru pa smo videli klepetuljo in še mnogo več. Gibkost jezika se je s skoraj histerično nebrzdanostjo spremenila malodane v banalno sintezo obeh komponent. Prav tako Kadivec. Človek, ki mu je mar le njegova ljubezen in ki je edino v erotični smeri intimno prizadet, je postal »dvorni norec naroda« ir. je s pretiravanjem zastrl tudi liste pozitivne elemente, ki jih je interpretacija imela ter tako prestopil rampo in značaj svoje osebnosti.

Takšen je bežen vtis, ki ga je zapustila produkcija. Kljub vsem pomanjkljivostim, nasproti katerim je bilo mnogo pozitivnega, je predstava pokazala, da se naš igralski naraščaj z veliko voljo in odgovornostjo pripravlja na svojo važno funkcijo pri oblikovanju slovenske gledališke kulture. Prepričan sem, da bi zaključene interpretacije že zdaj izkristalizirale iz kadra, ki se je predstavil, marsikatero pomembno igralsko osebnost. Posebno je vredno poudariti, da je morda eni najšibkejših točk naših gledališč, jeziku in govorni tehniki, odmerjeno eno prvih mest in izredna pozornost pri vzgoji igralcev, napredek v tej smeri je pokazala prav letošnja produkcija. Po kvaliteti brez dvoma med boljših, kar smo jih videli po vojni, je zapustila predstava pri gledalcih vrsto lepih vtisov in vero v nadaljevanje bogate slovenske gledališke tradicije.

Nerazumljivo pa je dejstvo, da ob produkciji Akademija ni oskrbela gledalcem tako potrebnega gledališkega lista, ali vsaj seznama nastopajočih.

Nastopili so: Judita Kreflova, Mihaela Novakova, Tatjana Šenkova, Nad Baavdaževa in Boris Kralj, Miha Baloh, Alojz Rozman, Juraj Souček, Andrej Kurent ter Janez Varšek. Pri režiji je asistiral Igor Pelan.

Levin

ANDREE SASSON
razstavlja

Trst ima kljub sedanjemu političnemu položaju precej razgibano kulturno življenje tako v glasbi kot v likovni umetnosti, književnosti in podobno. Vsako leto gostujejo številni umetniki iz tujine in se predstavijo s svojimi deli. Tako je Tržačanom omogočeno spoznavati tudi tuje umetniške smeri. Kljub temu, da je udejstvovanje domačih krogov zelo živahno in zastopajo razne struje od realizma preko fauvizma do surrealizma, najdejo tuji umetniki vselej hvaležno publiko.

Sedaj razstavlja v galeriji »Trieste« Angležinja Andreé Sasson. Slikarica je izšla iz znamenite šole Andreja Lotheja in Rudinovega učenca Bourdellea. O visoki umetniški kvaliteti slikarice govore kritiki raznih narodnosti, še bolj pa utrjuje njihovo mnenje dveletna razstava na Bienalu in še poprej v Parizu v znamenitih Tuileriejah. Sassonova zastopa moderne smeri in jo je težko opredeliti v eno od umetniških smeri. Magičnost in kubično eksperimentiranje v zvezi fauvističnega ponovnega vrednotenja so osrednji izraz njenega prizadevanja. Plastičnost ter aspekt tretje dimenzije v njenih slikarskih stvaritvah lahko razlagamo bolj iz njenega kiparskega zanimanja kot pa privrženosti Bourdelleovim izročilom. Prav tako je sugestivna v risbi kot v portretih, ki so kakor ostala dela načeta z globoko psihološko pronicavostjo, ne da bi pri tem zapadla v suhoparnost. Temni toni barv, ki povsod prevladujejo (ne kot izraz pesimizma!), dobe poseben občutek v magično ekspresivni »žalostni pokrajini«, ki sodi med najboljše razstavljanje slike. Pri portretih nastopata »Čelist« in »Pri Arabki«. Zanimivo bi bilo izvedeti, kako podrobneje ocenjuje Sassonovo angleška kritika in kako ostala. Nekdo je izrekel mnenje, da v umerjenem angleškem okusu umetnica pač ne bo mogla najti širšega odmeva.

ZAPISKI

Specialno studijo o velikem glasbeniku Haydnu je napisala Angležinja Rosemary Hughes. Poleg njegovega življenjepisa je pripovedno razčlenila njegove kompozicije. Pri dovršeni biografiji ni pozabila orisati vseh posebnosti, ki so bile v stalnem stiku s komponistom.

Marta Marquardt je napisala biografijo o velikem kemoterapevtu Paulu Erichu, ki je 1907 iznašel salvarsan (606), prvo specifično zdravilo proti sifilisu. Marquartova je bila dolga leta Erichova sekretarka, kar ji je dosti pripomoglo k študiju njegovega življenja in dela. Knjigo pričenja z njegovim rojstvom v dobro situirani židovski družini in piše kronološko o njegovem šolanju, delovanju, vse do njegove smrti.

Zanimivo je delo Charlesa Nagela, ki govori »O ameriškem pohištvu« v letih 1650 do 1850, o primitivnem pohištvu naseljencev in pozneje, ko so z ornamentiko skušali zabrisati grobe oblike pohištva. Med naseljenci spočetka še prevladuje tradicionalna angleška forma, ki pa zbledi in se celo pomeša z indijansko ornamentiko. Sorodno temu delu je delo Lure Watkins »Ameriško steklarstvo in izdelava«, ki prične s skromnimi pričetki, ko je bila Nova Anglija še kolonija in zaključuje s steklarskimi koncerni moderne Amerike.

Film s Clifordom Webbom v glavni vlogi »Mr. Belveder je pozvonil« je tretji v seriji z Mr. Belvederom. Webb se je poprej pritoževal pr studiju, da mu ne ugajajo preveč patentirane vloge vsevednega modrijana. Kritika je mnenja, da ta film ni preveč posrečena izbira za Webba. Poleg njega še nastopata Hugh Marlowe in Joanne Dru.

KAJ PIŠEJO DRUGI

Vicko Raspor:

Prepovedana džungla

Odstavki iz članka v beograjskem filmu

13. novembra tega leta je bil z odlokom ministra — predsednika Sveta za znanost in kulturo LR Hrvatske vzet z repertoarja v vseh hrvaških kinematografih film Džungla na asfaltu režiserja Johna Hustona.

Odlok rezultira iz gonje, ki sta jo povedla »Vjesnik« in »Narodni list« s svojima recenzentoma Slavkom Goldsteinom in nekim D. Z., podpisanim z inicialkama. Ocene so se pojavile pod naslovi: »Gangsterska tema u našim kinematografima«, »Jedan štetan film«, »U ime odgoja« itd.

Razen prvih dveh člankov (avtorja Goldstein in D. Z.) so vsi članki desetdnevne kampanje brez tehtnih argumentacij zahtevali, da se film Džungla na asfaltu zaradi svojega nevzgojnega, kvarnega vpliva na mladino vzame s sporeda.

Kaže, da oba članka, ki tvorita osnovo vsej gonji, sploh nista dojela in opazila najosnovnejšega bistva filma. Po vsem preprosto bi to bistvo takole izrazili: kdor se vdaja kriminalu in zločinu, je lastnega groba grobar! Ker pa ta ideja na nobenem mestu ni izražena s frazami (Huston producira boljše filme kot domači režiserji, kakor je Goldstein že zapisal v drugem članku Vjesnika), je kritika nista opazila, čeravno sta znala opaziti stvari, ki jih v filmu sploh ni in četudi se omenjena ideja oziroma teza dosledno vleče skozi ves film.

John Huston, ki skoraj v vseh svojih filmih obravnava, rekli bi, karakterno temo družbe — vpliv denarja in oblasti na človekovo duševnost — je v Džungli na asfaltu osvetlil ta interesanten problem z nove strani. Dočim je v filmu Key Largo detajlno analiziral psihologijo zločinca, katerega obli kuje kriminal v nadnaravno močnejšega v družbi in nenaravno bojazljivega pred naravo, v filmu Zaklad Sierra Madre pokazal nečlovečnost in animalnost osnovno človeškega v človeku, zajetem v z' mrzlico, pa v filmu Džungli na asfaltu osvetli temo kriminala s prikazovanjem zločinca v luči družbene prepletenosti modernega kriminalnega mehanizma in dužbenih posledic, ki slede zločinu. Film Džungla na asfaltu postavlja problem zločina mnogo širše kot Zaklad Sierra Madre, postavlja ga kot družbeni problem vključujoč najtemnejšo stran sodobne ameriške družbe. V Džungli na asfaltu je Huston pokazal najbolj interesantne like zločincev, tistih, ki jih v zločin ni zavedla neka velika tragedija v življenju ali morda psihopatološka osnova. V filmu je z izrednim talentom razkril dejstvo, da v sodobni kapitalistični družbi človek zaide v zločin, to je v »delo«, veliko bolj normalno in pogosteje, kot se to lahko dogodi v navadnem življenju. To gledanje je prav gotovo najbližje stvarnosti.

V imenu kakšnih moralno estetskih dogem se more potem takšen film proglasiti v vzgojnem smislu bolj kvaren kot je n. pr. Traun ali Dostojevski in Balzac?

Fizična smrt in likvidacija zločincev, to je junakov filma ob koncu filma logično ne predstavlja smrti herojev, ki padajo zato, da bi njih ideje živelo, ampak pomeni popolni zlom vseh njihovih teženj in nazorov, definitivni konec njihove nesrečne in umazane usode.

Po vsem tem se postavlja vprašanje, ali so bile ocene v Vjesniku in Narodnem listu merodajne, da se izda odločba o prepovedi filma Džungla na asfaltu v LR Hrvatski, ko je jasno, da so te ocene odraz nepoznavanja filmske kulture in kulture sploh njihovih avtorjev, kako je mogoče dovoliti, da se v največjih zagrebških dnevnikih napada Državna komisija za pregled filmov, ki je sprejela delo, ki more sijajno reprezentirati sodobno ameriško in filmsko proizvodnjo? Zakaj onemogočiti državljanom FLRJ (pa tudi mladini, ki se mora v naši socialistični družbeni skupnosti vzgajati na najširših in najsvobodnejših osnovah), da si ogledajo to delo? Ali je potrebno, da so privatna in nekulturna mišljenja »kritikov«, katerih naslovi se tiskajo v veliki nakladi samo po zaslugi neodgovornosti odgovornih urednikov nekaterih naših listov merodajna pri formiranju mišljenja in okusa naše kinematografske publike, in še več, da ta mišljenja podpirajo redakcije listov s ostrimi kampanjami, ali pa bi bilo pravilno ravno narobe, to je, da se v interesu dviganja kulture in okusa publike onemogočijo neumetniške in nekulturne »ocene« takšnih »kritikov«, kot sta Slavko Goldstein in Z. D.?

Za konec še to: v vsakem slučaju ni nobenih razlogov, da ne bi postavili prav nasprotnih trditev, kot jih dajeta omenjena kritika: Džungla na asfaltu je prav gotovo eden najsijajnejših sodobnih filmov, a med Husonovimi zavzema vsekakor prvo mesto.

M MIKELN

Kreftova „teorija" filma in scenarija

SKZ je v knjigah doslej izdal tri originalne slovenske filmske scenarije: »Na svoji zemlji« Cirila Kosmača, Bevkovega »Še bo kdaj pomlad« in Kreftovega »Dr. Fr. ...ešeren«. Prva dva sta pisana v obliki tako imenovanega pripovednega scenarija, dočim je tretji pisec, Bratko Kreft, dal svojemu scenariju obliko drame.[1] Svoj odklon od »tradicije« (pripovedna oblika scenarija je bila pri nas že nekako ustaljena) je poskusil utemeljiti v daljšem uvodu,[2] katerega glavne misli bi bile v kratkem te-le: film je posebna zvrst dramatske umetnosti; scenarij pa je literarna zvrst, ki je po svojem nastanku in končni funkciji sorodna, če ne enaka drami in naj zato ima tudi zunanjo obliko drame.

Znani filmski teoretik Bela Balasz — ki ga večkrat citira tudi B. Kreft — prične v svoji knjigi Filmska kultura poglavje o scenariju takole:

»Še nedavno je bilo treba filistrom dokazovati, da je film *samostojna* (podčrtal MM) nova umetnost z njej lastnimi principi in zakoni.«[3]

Bratko Kreft pa pravi med drugim: »Kljub vsem možnostim za liriko in epiko v filmu je film vendarle posebna zvrst *dramatske* (podčrtal B. Kreft) umetnosti, ki je dramatiki in gledališču celo bližja, kakor je opera, ki se poslužuje pojočega dialoga.«[4]

Izgleda, da daje Kreft filmu samo tri možnosti: ali spada pod epiko, pod liriko ali pa pod dramatiko (izmed teh treh možnosti se je seveda najlažje odločiti za dramatiko). Toda, kaj je privedlo Krefta do tega, da ne prizna še ene možnosti, namreč, da je film samostojna umetnost? Morda nepoznavanje filmske umetnosti in strokovne literature? Ali pa morda formalizem, ki je prav za ta njegov sestavek tako zelo značilen? In končno: kdo ima prav, Balasz in z njim dolga vrsta filmskih teoretikov ali Kreft?

To bi bilo brezpomembno teoretiziranje, če ne bi Krestove napačne trditve vnašale v naše še nejasne pojme o filmu in posebej o funkciji scenarija (in scenarista!) v procesu nastanka filma še večje zmede. Mnogi naši pisci prav zaradi neopredeljenosti funkcije scenarija in scenarista odklanjajo pisanje scenarijev (in obratno naši filmski režiserji iz istega vzroka izražajo nezaupanje v originalne scenarije književnikov!). Znan je primer našega književnika, ki je po premieri filma, kateremu je pisal scenarij, izjavil, da je njegovo delo tako izmaličeno, da ga sam ni prepoznal. Kreft pravi temu, da režiserji prenarejajo filmu nedorasle scenarije »podrejanje pisateljevega sodelovanja režijskim ali kakšnim drugim smotrom.«[5] Zdi se mi, da pri nekem filmu, ki postane umetnina šele v svoji celotnosti ne more biti nikakšnega podrejanja kakršnihkoli »smotrov«. Toda — naj bo temu tako ali tako, dejstvo je, da je naša dezorientiranost v teh vprašanjih precejšnja in prav zaradi tega se mi zdi čudno, da naši kritiki in filmski strokovnjaki niso — vsaj javno ne — poskusili razjasniti nelogičnosti in napak, v katere je zašel Kreft s svojimi »teorijami« o filmu in scenariju.

Težko je še enkrat dokazovati že davno znana in dokazana dejstva in pri tem ne zaiti v prepisovanje; zato bi se temu rad izognil. Ugotovil bi le to, da so filmski teoretik dokazali, da je film samostojna umetnost že tedaj, ko pri nas še mislili nismo mogli o nacionalni filmski proizvodnji. Nedavno so temu nasprotovali samo še filistri, pravi Balasz v zgoraj citiranem odstavku, danes še te ni več. Da film ni posebna samostojna umetnost, ne trdi danes nihče, ker pač nihče noče veljati za »znanstvenika«, ki avtoritativno razpravlja o neki stvari, ne da bi si prej vsaj površno ogledal obširno literaturo, že napisano o tem problemu. Kajti kdor se je s to literaturo seznanil ter si obenem ogledal vsaj nekaj filmov z namenom, da najde v njih specifično filmska izrazna sredstva, ki jih ima samo film in nobena druga umetnost, je moral ugotoviti, da se film ravno s tistim, kar je zanj najbistvenejšega, tako močno razlikuje od ostalih umetnosti, da ga ni mogoče uvrstiti n. pr. v dramatiko. Bratko Kreft ni mogel mimo strokovne filmske literature (nekatera dela s tega področja so res klasično dovršena in bi se mogel ob njih učiti vsak literarni teoretik!) in mislim, da je videl tudi že nekaj filmov. Kako je potem prišel do takih trditev, mi je prav tako velika uganka kot to, da naši filmski strokovnjaki (nekaj jih pa vendarle že imamo!) dopuščajo tako »znanstveno« diletantstvo. Res, smešno izgleda, da se prav pri nas, ki smo storili v filmski umetnosti šele prvi korak, pojavi nekdo in postavi na glavo veljavna, iz polstoletnega trdega dela izvirajoča umetniška načela filma! Verjetno smatra Kreft tudi vse, kar je bilo v množici debelih knjig doslej povedanega o filmu za »hollywoodsko cehovsko kabalistiko« in se mu zdi triindvajset strani malega formata dovolj, da »dokaže« povsem nasprotno stališče.

Nesmiselno se mi zdi, še kaj reči o tem. Kdor bi rad videl črno na belem in znanstveno dokazano, da Kreftova teorija o filmu kot podzvrsti dramatike ne drži, naj prebere strokovno literaturo, ki je v precejšnji meri na razpolago v srbskih in hrvatskih prevodih, nekaj je pa ima tudi Univerzitetna knjižnica v tujih jezikih. Potem mi bo pritrdil — seveda, če ne misli kot Kreft, da je možno dolgoletna znanstvena raziskovanja ovreči na 23 straneh s samega sebe pobijajočo dokumentacijo.

V začetku svojega »Uvoda« Kreft na dveh straneh oriše razvojno pot filma; pri tem ga posebej zanima razvoj scenarija in »pisateljev umetniški delež«. Začne takole:

»Film je nastal iz fotografije. Zato je bil precej časa le tehnika in ne umetnost.«

Tej pravilni ugotovitvi sledijo kratke oznake nekaterih znamenitih nemih filmov, citat iz A. Kerra o ruskem filmu, in že smo pri zvočnem filmu. Ne nameravam očitati Bratku Kreftu, da ni povedal kaj več o razvoju nemega filma. Ni bil njegov namen pisati zgodovine filma. Toda nekaj bistvenega ej pozabil povedati po lakonični ugotovitvi, da je bil film precej časa le tehnika in ne umetnost, nekaj, kar bi izpodbilo več njegovih poznejših trditev, namreč: kako in zakaj je film iz tehnike *postal* umetnost!

V svoji prvi fazi je film tako imenovano »snemano gledališče«; negibljiva kamera je s stalne stojne točke registrirala dogodke na sceni pred seboj. V tem času so se močno izpopolnili razni triki, ki so bili ena bistvenih sestavin filma tega obdobja, vendar pa so »žive slike« bile le atrakcija, senzacija; s tega stališča so na film gledali tako producenti kot publika. Tisto pa, kar je dalo filmu naziv nove umetnosti, so bila povsem nova umetniška izrazna sredstva, takšna, kot jih doslej ni imela nobena druga umetnost; *montaža* in gibljivost kamere v prostoru (sceni).[6] Kdo jih je odkril in prvi uporabil, ali Grifith ali kdo drugi, to zdaj za nas ni važno. Važno je, da obstojajo in kdo izmed kolektiva, ki ustvari film — da se povrnemo h Kreftovem članku — z njimi razpolaga, kdo se z njimi izraža. Tu pridemo do vprašanja, kdo je pravzaprav ustvarjalec filma, do vprašanja, katerega Kreft napačno tolmači in potem pride — prav zaradi neupoštevanja teh izraznih sredstev, brez katerih filma *ni* — do čudnih zaključkov o funkciji scenarija in scenarista.

Film je umetnina šele v svoji celotnosti. Bratko Kreft trdi, da je tvorec filma scenarist, ker je film reprodukcija scenarija, tako kot je uprizoritev v gledališču reprodukcija drame. Iz te in še vrste njegovih avtoritativnih in čudovito samozavestnih[7] izjav je videti, da Kreft — naj mi oprosti, ampak dejstva govore tako — bistva filma sploh *ni doumel*. Dočim je drama že sama po sebi (brez uprizoritve) formalno in vsebinsko zaključena umetnina, je s scenarijem popolnoma drugače. Bistvene elemente scenarija bo namreč film kot gotova umetnina izražal s povsem drugimi umetniškimi izraznimi sredstvi, kot se je z njimi izražal scenarist.s In še: z vsemi glavnimi umetniškimi izraznimi sredstvi dramatike razpolaga že pisec drame (jezik, govor, dejanje), dočim so glavna umetniška izrazna sredstva filma v rokah režiserja. Morda bo kdo rekel; to so teoretični prepiri, ki pa za prakso nimajo nobenega pomena. No, pa bodimo praktični! Poskusimo si predstaviti film, posnet po Kreftovih »teorijah«! Kreft pravi, da je filmsik režiser reproduktivni umetnik. To se pravi, da — kot vsak reproduktivni umetnik — ne razpolaga z umetniškimi izraznimi sredstvi, ki so za umetnino, ki jo reproducira, bistvena. Ena izmed redkih točk, v kateri so si edini filmski teoretiki, je, da je prav montaža in gibljivost kamere v prostoru (sceni) tisto, kar je iz gole tehnike naredilo umetnost, film. To je za Krefta povsem sekundarnega pomena ali pa sploh brez pomena, to so zanj samo izrazna sredstva, »večja, kakor so v gledališču«, ne pa izrazna sredstva, bistveno različna od tistih v gledališču. Scenarist z montažo in gibljivo kamero ne more razpolagati, režiser je le reproduktiven umetnik — torej si odmislimo tista izrazna sredstva, ki z njimi aktivno ustvarja režiser, vzemimo, da jih po Kreftu ni — ker po Kreftu filmski režiser reproducira — (da so za Krefta montaža in gibljiva kamera brez pomena je jasno že v začetku njegovega članka, ko ne pove, kako je film iz tehnike postal umetnost — očitno zato, ker tega ni razumel) in kaj bomo videli? Film brez zornih kotov, s 300 metrov dolgimi kadri, brez voženj kamere, brez detajlov itd. Res, to bo podzvrst dramatske umetnosti, gledališka predstava, posneta z gledalčevega sedeža, to bo tehnično razmnoženo gledališče, kopirano in lepo zavito v celofan.

Še nekaj: če govorimo o gledališki predstavi, pravimo na primer: Tolstojeva Moč teme v Janovi režiji. Ste že morda kdaj čuli o Zavattinijevih Tatovih Koles v de Sicovi režiji? Vedno govorimo le o de Sicovih Tatovih koles po scenariju Zavattinija, navadno pa se scenarist razen v primerih, ko je dobro znan, kot n. pr. Zavattini, sploh ne imenuje in se reče le Whylerjeva Dedinja ali pa Hustonova Džungla na asfaltu, Eisensteinova Križarka Potemkin itd. Je tudi to izražanje »hollywoodska cehovska kabalistika« ali pa morda samo muha filmskih strokovnjakov in publike? Čudno, da je ta muha povsod udomačena in ni dosedaj razen Krefta še nihče protestiral proti temu! Ne govorimo brez vzroka o režiserju kot vodji umetniškega procesa nastanka filma; saj so specifična in glavna filmska umetniška izrazna sredstva v rokah režiserja in ne morda scenarista ali pa scenografa.

Malo višje sem govoril o režiserju kot o »vodji umetniškega procesa nastanka filma«. Načelno bi se namreč rad izognil izrazu »tvorec« filma. Scenarist, komponist, scenograf, režiser so umetniki, izmed katerih pa vsak sam zase ne more dati gotove umetnine — filma. Ne moremo torej govoriti o umetniku tvorcu filma, ampak le o umetniku vodji kolektiva umetnikov, ki samo skupno lahko ustvarijo film. Ne moremo meriti filma po starih preizkušenih merilih literarne teorije in ga posiliti v enega izmed predalčkov — epiko, liriko ali dramatiko, kot to poizkuša Bratko Kreft. Zato, ker je film pač nova umetnost, umetnost našega stoletja, bistveno različna od ostalih umetniških vrst. Morda ga od ostalih »starih« umetnosti najbolj loči prav to, da vidimo v filmu tisto osnovno značilnost modernega ekonomskega življenja, brez katere človeštvo ne bi moglo živeti: delitev dela. Na vprašanje, kdo je vodja kolektiva umetnikov, ki ustvarjajo film, je dala nekaj desetletna praksa soglasen odgovor: režiser. Zakaj? Da še enkrat ponovim: zato, ker z najbolj specifičnimi in najmočnejšimi izraznimi sredstvi filma razpolaga on in nihče drugi izmed kolektiva sodelujočih umetnikov. Kreft se s tem ne strinja. On v svoji »teoriji« trdi, da je glavno scenarist in da režiser le reproducira. Nihče mu ne bi zameril, če bi svojo teorijo razvijal kdaj v 18. stoletju, ko je v praksi ni bilo mogoče preveriti. Toda — postavljati teorije in v njih trditi nekaj, ko je praksa že davno dokazala nasprotno, je zelo nehvaležno delo —

Zaradi že skopo odmerjenega prostora mi je nemogoče stran za stranjo analizirati Kreftov članek in dokazati nevzdržnost njegovih trditev, kar bi sicer ne bila pretežka naloga. Zato se bi omejil le na problem, ki je pravzaprav jedro razprave: oblika scenarija. Naj na kratko povzamem Keftove misli o tem: ker je film le podzvrst dramatike, ker je oblikovni razvoj scenarija sličen razvoju drame od teksta za commedio dell'arte do moderne drame, zato naj ima scenarij tudi zunanjo obliko drame; po Kreftovem mnenju je scenarij literarno delo, ki imajo literarno obliko drame. Med drugim pravi Kreft o tem tudi to:

»V nobeni filmski dramaturgiji ali splošnih navodilih o scenarijih, kar sem jih v zadnjih dvaindvajsetih letih prebral, nisem našel dovolj nazornega primera, kakšen bodi scenarij za zvočni film v svoji literarni obliki.«[9] Pripomnil bi, da si je Kreft naložil dokaj težko nalogo, ko je hotel poiskati literarno obliko scenarija, kajti te oblike *ni* in se torej ne sme čuditi, če je ni našel (mimogrede: verjetno bo za to zopet obdolžil ljudi, ki so pred njim pisali o filmu, kot jih je n. pr. tudi na str. 24, kjer pravi: »Filmski praktiki in teoretiki so radi nejasni v svojih navodilih (kako pisati scenarij, op. ur.), ker *ne znajo* (podčrtal M. M.) ločiti pisateljevega dela od režiserjevega...« No, na srečo to zna Bratko Kreft!). Scenarij niti po svojem nastanku, niti po svoji današnji funkciji ni namenjen za branje in nima namena učinkovati z besedo. *Zato* tudi ne more imeti dovršene literarne oblike, kot na primer roman ali novela.

Glavna in *edina zahteva*, ki jo film stavi pred scenarista je dramaturško in kompozicijsko dovršena tematska osnova z izdelanim dalogom. Nič manj, kar je zelo važno in, kar je še važnejše, nič več! Scenarist se mora vedno zavedati, da lahko da samo osnovo, ne pa dokončne forme umetnini — filmu. Umetniška izrazna sredstva, s katerimi bo ta njegova vsebina končno izražena in oformljena, so pa v rokah režiserja. Pustimo režiserju, naj to ali ono izrazi tako ali tako; ne utesnjujemo ga z raznimi *literarnimi* formami, saj bo vsebino, ki je dana v njih, izrazil *neliterarno*, vizuelno, pač filmsko. Utesnjevanje svobodne umetniške iniciative režiserja (ki se največkrat dogaja prav s strani scenarista zaradi neodgovarjajočega scenarija, včasih pa tudi z drugih strani) je zelo nevarno in vedno rodi — kot prav pri nas dobro vemo — kaj slabe in včasih porazne rezultate.

Vse umetnostne forme izhajajo iz vsebine. Nemogoče je, določiti neki umetnini formo in pri tem sploh pozabiti na vsebino. To nemogoče je storil Bratko Kreft. Iz domnevne, a nedokazane in neosnovane sorodnosti filma z dramo je izpeljal obliko scenarija, ki vsebini scenarija ne more odgovarjati, ker je do pičice posneta po drugi umetnostni vrsti, ki je s filmom le rahlo v sorodu. Vzeti nekomu klobuk in ga kar zviška povezniti nekomu drugemu na glavo, ni težko; vprašanje je le, kako se bo ta drugi počutil pod tujim klobukom, ki mu je ali premajhen ali prevelik, vse, le prav ne... Goli formalizem se mi zdi najprej dati scenariju neko zunanjo obliko, nato pa na podlagi te oblike določati funkcijo in namen scenarija, kot postopa Bratko Kreft. Jedro vprašanja, kakšen naj scenarij bo, se mi zdi v tem: kaj film *zahteva* od scenarista. To delo pa mora vseeno biti v sebi zaključena umetnina in če naj tako bo, mora — jasno — imeti tudi neko zunanjo obliko. To obliko scenarija dobi šele z *gotovim filmom*. Zelo dobro pravi o tem vprašanju Novak Simić v kritiki filma Sedmi križ (Filmska revija 1950/3—5):

»Kajti, ne varajmo se, scenarij spada v filmsko umetnost in ne literaturo in ker je film posebna veja umetnosti, dober scenarij v literarnem smislu še ni filmsko dober scenarij. Kajpak, obči zakoni estetike veljajo tudi za film, kot za vse ostale vrste umetnosti, toda film ima svoje specifičnosti, svoj način prikazovanja, svojo metodo tehnike in izrazna sredstva, ki so popolnoma različna od istih lepe književnosti. Če za literaturo lahko rečemo, da je emocionalna umetnost besede, je potem film vizuelna optična umetnost, katere jezik je premična slika. V tem smislu je scenarij prvotna faza, plan, kompozicija, vsebinsko okostje filma in kot mora dobro književno delo imeti enotnost forme in vsebine, tako mora tudi dober film imeti enotnost scenarija, režije in igre igralcev v okviru njegovih tehničnih možnosti.«

Iskati dokončno umetniško formo scenarija (dramsko, epsko ali kakršnokoli) je torej nesmisel, ker dobi scenarij umetniško formo šele v gotovem filmu, sam na sebi je pa ne more imeti. Zakaj potem zahteva film književnike? Zato, ker mora biti nekdo, ki hoče ustvariti kompozicijsko in dramaturško dober sižе, umetnik; najbližji tej vrsti ustvarjanja so pa besedni umetniki.

Tista gola zunanja, da se tako izrazim, napisana oblika scenarija, je pa dana že z vsebino samo. Kjer v filmu prevladuje dialog, bo scenarij napisan v obliki dialoga, kjer so potrebni daljši opisi, pa bo scenarist pripovedoval situacijo, karakter ali dejanje, ki si ga je zamislil. Tako je pisana velika večina scenarijev; značilno zanje je seveda tudi jedrnatost, izražanje brez vsakih stilističnih popolnosti, ki so za film brez smisla.

Scenarij torej po svojem bistvu in namenu ne more imeti neke umetniške forme, ki bi se dala klasificirati in definirati s stališča besedne umetnosti, saj je dokončna umetniška forma njegove vsebine forma izrazno močnejše, kompliciranejše umetnine, kateri je služil le za osnovo.

ZAPISKI

Wilfud Blund je s sodelovanjem Williama T. Stearna napisal obsežno knjigo o pojavu cvetlic in rastlin v umetnosti. »The art of illustration«, tako se imenuje knjiga, v obširnih poglavjih tolmači dekorativni pomen rastlin v raznih antičnih zgradbah in drugih delih, preko renesanse do današnjih dni. Povsem drug značaj dobe slike 16. stol. in pozneje, ko preide upodabljanje rastlinstva v posebno zvrst in prične krneti dekorativni pomen. Knjiga ima biografsko in bibliografsko vrednost in vključuje seznam raznih umetnikov, avtorjev in knjig, ki se nanašajo na naslovljeno delo.

»The poetical works of Mathew Arnold« (1822—1888) v priredbi angleških profesorjev C. B. Trinkerja in K. F. Lowrya predstavlja le izpopolnjeno izdajo pesnikovih Poezij, ki sta jih izdala 1940. Ob koncu sta tudi dodala Arnoldove prevode Ilijade.

Miss M. Lickay je pra-pravnukinja poznanega Charlesa Dickensa. Morda je prav po njem podedovala pisateljsko žilico. Med vojno je delovala v londonski bolnici, kar je lepo opisala v svojih novelah iz 1945. Svoja občutja in doživetja je nazorno in psihološko prikazala v delu »Torek popoldan«. Zgodba govori o življenju zdravnika, njegove žene, o prijateljih ter slika privatno delovanje in delo v bolnici.

Dr. Htin Aung, predavatelj na univerzi v Rangoonu, je poskrbel za angleško izdajo burmanskih narodnih pripovedk. 70 pripovedk je razdelil na živalske pripovedke, romantične pravljice, čudežne zgodbe in humoristične pripovedke. Uvodoma je prevajalec razložil njih postanek ter vpliv burmanskih ljudskih motivov na folkloro in literaturo. Maung Htin Aung ugotavlja, da v sedanjih časih pripovedke, ki so močno živele vsa leta, hirajo zlasti v mestih. Izpodriva jih sodobni roman, kino, zlasti pa razni magazini.

Folklorni ples je v Angliji do mala zakrnel. Ostanke teh plesov težko najdemo med ljudstvom, razen morda na Škotskem in Wallesu. Angleški balet si prizadeva obogatiti svojo koreografijo z preostalimi narodnimi motivi. Douglas Kennedy je v »Angleških plesih danes in včeraj« analiziral stil in pesem. Knjižica, ki je namenjena zlasti gojencem baletnih šol, žal izključuje plese Škotov in Valižanov.

V Angliji so pred časom izdali prvo knjigo, ki govori o Pakistanu in postanku te države. Richard Symomas je razložil, kako je prišlo do državne formacije. Osrednja gibanja postavlja v l. 1947, ko so prišle formulacije naprednih idej najbolj do veljave, vendar je najti zametke po osamosvojitvi že popreje in je tesno povezano z indijskim socialnimi in političnimi problemi. Zaključni esej o pakistanski kulturi je prispeval profesor v Karačiju, Ahmed Ali, poznan po prevodih iz kitajske in indonezijske kulture.

Filmska družba RCO je dovršila film »Srečni hodi ljubko« pri katerem sodelujejo angleški in ameriški igralci. Zgodba je več ali manj obrabljena, kar naj bi nadomestili poznani igralci z dovršeno igro. Film, ki je koloriran, je mešanica plesov in humorja, čeprav brez prave vsebine ni brez osvežujočega čara. V glavnih vlogah nastopata Cezar Romero in plesalka Vera Ellen.

Edvard Hopper je eden vodilnih ameriških slikarjev realistične smeri. Lloyd Goodrich ga je predstavil Angležem v skromnejšem katalogu in dodal serijo dobro izbranih slik, med njimi več v barvni reprodukciji. Angleška kritika pa je mnenja, da bi slikar zaslužil večjo pozornost in podrobnejšo obdelavo in pričakuje, da bo treba izdati podobne kataloge Hopperjevih sodobnikov.

OPOMBE

1. Bratko Kreft: Dr. France Prešeren, scenarij. 1951 Slovenski knjižni zavod v Ljubljani.
2. Obravnavam samo filmsko teoretični, prvi del uvoda.
3. Bela Balasz: Filmska kultura, str. 234.
4. str. 23 zgoraj.
5. str. 22.
6. Pod pojmom gibljivost kamere v prostoru razumem več momentov, ki se navadno naštevajo ločeno kot močna umetniška izrazna sredstva filma: spremenljiva razdalja v notranjosti scene med gledalcem in sceno, zaradi česar nastane spremenljiva velikost scene v okviru kadra in kompozicije; detajliranje totalnega posnetka cele scene; spremenljiv kot (perspektiva) detaljnih posnetkov v sceni, to je različen in spremenljiv zorni kot (rakurs) gledalca na objekt v sceni.
7. Kreft pravi na strani 30, ko govori o dramski obliki scenarija in za primer navaja Chaplinov scenarij Gospod Verdoux: »To je popolnoma razumljivo. Drugače sploh ne more biti.«
8. V Tolstojevih Spominih na mladost beremo (slovenski prevod, str. 338, MK Ljubljana 1951) tale stavek: »Nazadnje ugasne svečo in zapre okno, jaz pa ostanem popolnoma sam.« Recimo, da je ta stavek v delu, ki ga hočemo prirediti za film in da je osamljenost, ki jo v tem trenutku občuti junak, bistveno važna za nadaljni razvoj dejanja. Predsavljajte si: noč, tema, deček stoji sredi ceste in gleda v osvetljeno okno hiše pred seboj; kar luč ugasne, zadnji znak življenja okrog njega izgine in deček je naenkrat strašno sam. Kako bi dramatik izrazil ta občutek? S tem, da pusti dečka samega sredi scene? Ne. S tem ne pove ničesar. Moral bo to izraziti z monologom dečka ali na kak drug nevizuelen način. In filmski režiser? Oddaljil se bo s kamero od dečka in ga posnel poševno od zgoraj navzdol. S tem bo v gledalcu vzbudil močan dojem osamljenosti objekta, tega dečka. Moč izrazimo, če posnamemo objekt od blizu od spodaj navzgor (Orson Wellsov *Državljan Kane!*), itd.
9. str. 25 zgoraj.

SEKCIJA ZA ŠPORTNO MEDICINO

Verjetno večina ljubljanskih študentov ne ve, da obstoja pri Društvu za športno medicino na Medicinski visoki šoli v Ljubljani, Ideja za ustanovitev te sekcije, ki je imela 7. nov. t. l. svoj drugi občni zbor, je vznikla ob uspelem smučarskem tečaju medicinske fakultete februarja 1950 v Kranjski gori. 26. aprila 1950 je bil sestavljen pet članski odbor študentov medicine — ljubiteljev športa. In s tem je bila sekcija ustanovljena.

Njen namen je: 1. Združiti vse študente in študentke medicine, ki se zanimajo za probleme športne medicine. 2. Nuditi pomoč fizkulturnim organizacijam pri raznih prireditvah, treningih v društvih in to s člani sekcije, ki bi bili sposobni vršiti funkcijo sanitetnega referenta. 3. Raziskovanje pod vodstvom kakšnega inštituta, klinike ali zdravnika. 4. Vzgojiti člane sekcije v zdravnike, ki bi bili seznanjeni s problemi športne medicine, nuditi jim v teku študija s tečaji izpopolnitev v raznih panogah športa, jim dati priložnost, da vzljubijo šport in končno, da bodo kot zdravniki znali svetovat: športnim društvom in posameznikom ter tako pomagali pri razvoju fizkulture.

Člani sekcije so sodelovali pri rednih letnih pregledih športnikov, bodisi strokovno kakor tud administrativno (nižji letniki). Najagilnejši posamezniki so sodelovali tudi pri prireditvah, kot so n. pr.: kolesarski kros (25. 5. 1950), letne študentske igre v Ljubljani itd., ter v manjši meri vršil tudi zdravstveno prosvetno delo. Bolj kot to pa je bilo uspešno raziskovalno delo. Vsebino so mu dali problemi, ki jih je načel ŠM praktikum na že omenjenem smučarskem tečaju v Kranjski gori. Na srednješolskem krosu, kolesarskem prvenstvu Slovenije in na treningu kajakašev so člani merili krvni pritisk in pulz udeležencev. Sistematična merjenja pa so se začela v jeseni 1950 na Inštitutu za športno medicino. Teh meritev se je udeležilo 80 članov. Rezultati bodo služili sekciji za znanstveno delo.

Da bi člani postali čim boljši sanitetni referenti, je bil organiziran z odobravanjem tov. prorektorja dr. Brecelja in s pomočjo kirurške klinike tečaj prve pomoči, ki je bil za prve tri letnike obvezen. Ob zaključku tečaja je uspešno opravilo izpit 22 udeležencev. Zdaj se vrši že drugi tečaj iz prve pomoči, ki bo, kot kaže, rodil še večje uspehe.

Organizirali so zimski tečaj na Pokljuki s finančno pomočjo ministrstva za ljudsko zdravje, kot nagrado za opravljeno strokovno in organizacijsko delo v sekciji in z namenom, izpopolnit smučarsko in z njim v zvezi strokovno znanje. Kot zastopnik MVŠ in strokovni predavatelj je bil navzoč docent dr. Marij Avčin. Na tem tečaju se je vršil tudi prv občni zbor sekcije.

Priredili so tudi letni tečaj v Rovinju s podporo Ministrstva za ljudsko zdravje in ravnatelja državnega zavoda za fizkulturo, tov. Stepišnika. Udeležilo se ga je 13 ljubljanskih in 9 avstrijskih študentov medicine, kot predavatelja pa docent dunajske Univerze dr. Ludvig Prokop in predstojnik Inštituta za ŠM dr. Alojzij Šef. Dr. Prokop je vodil kurz športne masaže, dr. Šef pa je imel predavanja iz področja ŠM vede.

Zaradi zbližanja in izmenjave izkušenj so povabili v juniju 1951 profesorje in študentje graškega inštituta za fizkulturo v Ljubljano. Ob tej priliki je imel dr. Prokop v okviru Slovenskega zdravniškega društva troje predavanj, profesorjem fizkulture pa je predaval prof. Rekla. Dva člana sekcije sta si ogledala inštitute in klinike v Grazu.

Danes ima sekcija za ŠM že okrog sto članov in tako predstavlja najagilnejšo (morda celo edino?) sekcijo Medicinske visoke šole.

B. F.

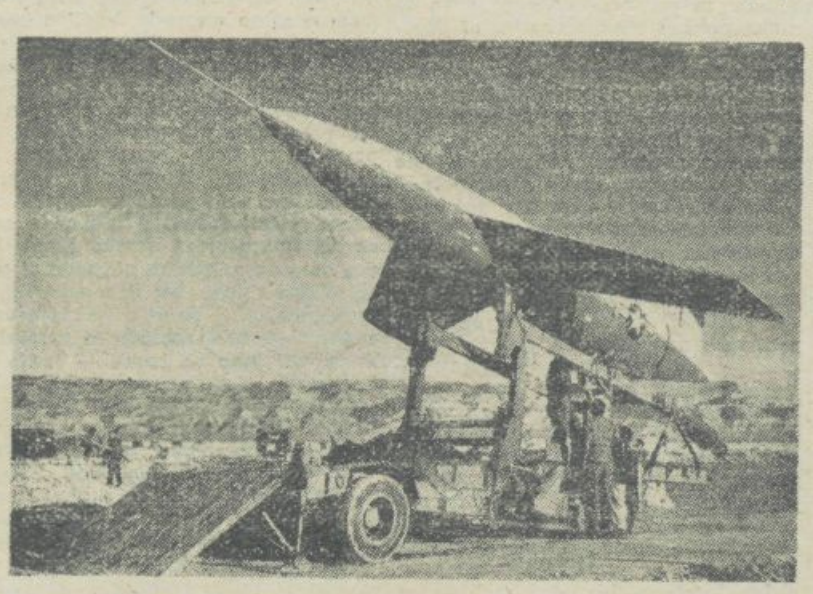

Ameriška mornariška raketa Wiking pred poskusnim poletom

OB ZAKLJUČKU ŠAMPIONATA

Dnevno časopisje je obširneje poročalo o poteku šampionata. Letos je bil gotovo vsakdo iznenaden ob takšnem zaključku. Pričakovanja, ki so se pričela z odličnim startom Bajca, za tem porazi Gligoriča in hazardiranje Puca, so se končala z zmago Rabarja. Škoda, da se tej borbi nista mogla priključiti še Pirc in ing. Vidmar.

Večkratni prvak Hrvatske Braslav Rabar je postal šampion VII. prvenstva. Zasluženo si je priboril prvo mesto, saj je pokazal najsolidnejšo igro, obsežno teoretično znanje in tokrat tudi večjo fizično vzdržljivost kot običajno. Svojih uspehov ni beležil le doma, nabral je marsikatero točko na turnejah naše reprezentance. Po vojni je bil dvakrat na turnirju v inozemstvu — Luzern in Schlechterjev spominski turnir — in obakrat dosegel lepo mesto. Na olimpijadi v Dubrovniku pa je nabral največ točk — 90%. Toliko je dosegel le še sedanji prvak Amerike L. Evans. Vsekakor bo Rabar tudi zastopal naše moštvo na olimpiadi, ki bo prihodnje leto na Finskem.

Večkratni prvak in zmagovalec Stauntonovega turnirja je sicer z lepim finišem prispel na sedmo mesto. A to mesto za Gligoriča prav gotovo ni uspeh. Trenutna kriza? Menda! Gligorič je imel na tem šampionatu težkoče s seboj in z nasprotniki. Tokrat ni igral s tolikšno ostrino, kot smo je vajeni s prejšnjih iger, pa tudi nasprotniki so igrali zelo previdno, igrali so na remi. Še vedno je eden najmočnejših šahistov pri nas. Za Božič pojde v Hasings, kjer se vsako leto vršijo tradicionalni turnirji. Bomo videli, če bo takrat pokazal svojo vitalno igro.

Milan Germek deli četrto in šesto mesto z Andričem in Udovčičem. Vsekakor lep uspeh slovenskega mojstra. Pri sestavljanju državne reprezentance bodo morali upoštevati njegov plasman.

Daleč zadaj so se našli Puc, Milič in Bajec. Kar je za mladega Bajca uspeh, je za mednarodna mojstra neuspeh. Bajec si je priboril naslov mojstrskega kandidata. Spomnimo se lepega starta, s katerim je Bajec zablestel, potem pa je morda zaradi nerutiniranosti popustil. Gotove še obeta lep napredek. Tudi Puc je prvo tretjino solidno igral, potlej pa — seveda forsirana igra, žrtve in slično v izenačenih igrah ne prinesejo zmage. Iz tega sledijo porazi, ki so lahko tako usodni, da Puca v letošnjem letu menda ne bomo videli v reprezentanci.

Še nekaj besed ob koncu. Prav bi bilo, ko bi bila našim mojstrom dana priložnost, da bi se češče pojavili tudi na mednarodnih turnirjih. Saj jih je dosti, zdaj v Benetkah, zdaj na Dunaju ali Hastingsu in drugod. Na to opozarja že dr. Vidmar v svoji knjigi »Pol stoletja ob šahovnici«. S tem bi nabrali ogromno dragocenih izkušenj, spoznali razne stile igranja in se tako izpopolnjevali. S tem bi tudi opravičevali sloves, ki ga po pravici uživa jugoslovanski šah v svetu. Veljalo bi razmišljati o tem.

UNIVERZA 26,5 - SREDNJE ŠOLE 25,5

V nedeljo 10. XII. je Univerza premagala srednješolce, čeprav s tesnim rezultatom. Letos je obstojala nevarnost, da bi v primeru zmage srednjih šol prešel prehodni pokal v trajno last zmagovalcev. Tudi tokrat ni mogoče trditi, da bi Univerza nastopala v svoji polni moči. Vendar lahko upravičeno upamo, da bodo tudi prihodnje leto ponovili zmago. Največje zanimanje je bilo za reprezentativno desetorico, čeprav so se tudi drugje odigravale burne partije. Le ena točka razlike v prid Univerze govori, da so si moči na prvih desetih deskah precej enake.

1. Krivec 1 — Njegovan 0
2. Levačič 0,5 — Grosek 0,5
3. Gabrovšek Z. 0 — Stupica 1
4. Kos 0,5 — Ačko 0,5
5. Kržin 1 — Sila 0
6. Mikunda 0,5 — Krašovec 0,5
7. Vrhovec S. 0,5 — Perdan 0,5
8. Sivec 1 - Gabrovšek M. 0
9. Fajdiga 0 — Vrhovec M. 1
10. Stanojević 0,5 — Zrimšek 0,5.

ŠTUDENTJE!

Kdor še nima prve številke Tribune, jo lahko dobi pri vratarju Univerze in rudarsko-metalurškega instituta. Pohitite!

ZA NOVO LETO

izide posebna številka Tribune, ki bo od 1. januarja 1952 dalje izhajala redno vsakega 1. in 15. v mesecu. Novoletna številka bo izredno bogata in pestra, kljub temu pa ostane cena ista.

NAROČNIKE

sprejemajo vsi fakultetni odbori in uprava lista, Kongresni trg štev. 11/I (poslopje Univerze). Naročite se na

TRIBUNO

Vse slovenske učbenike — knjige in skripte za visoke šole dobite v poslovalnici za inozemske knjige

DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

v Ljubljani na Kongresnem trgu 19

TRIBUNA, list ljubljanskih študentov Zveza študentov Jugoslavije. Urejuje uredniški odbor, zanj: Miloš Mikelu. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Kongresni trg 11/I. Tekoči račun pri KB 601-90332-24. Cena izvoda 10 din. — Rokopise ne vračamo. — Rotacijski tisk Tiskarne Toneta Tomšiča, Ljubljana

Nadaljevanje s 4 strani

Mladi ljudje imajo radi raznolikost. Le-to jim je treba tudi nuditi. Vsak študent naj se poleg svoje stroke bavi še s kakim drugim poslom in naj se od časa do časa oddahne in pozabava.

Nadalje se je tov. Saksida v referatu dotaknil dela centralnih študentskih društev. Kot osnovni problem je navedel potrebo, vključiti v taka društva delo zanimajo. Po potrebi se naj taka društva osnujejo tudi na fakultetah.

Za zabavo naj študentska organizacija več skrbi kot dosedaj. Lahko bo prirejati v manjšem obsegu.
štva čim več študentov, ki se za tako

Ekonomski problem ni tako ozek, kot si ga nekateri predstavljajo. Sega namreč na področje vsakega študenta. Saj so izleti, knjige, obiski kina, gledališča prav tako vezani na finančno stanje študenta. Pravilno bi bilo, ako bi novi odbor preskrbel članom organizacije možnost nakupa vsaj učbenikov po nižjih cenah, obiska filmskih predstav ter druge ugodnosti. Osnovno načelo pri reševanju ekonomskih vprašanj naj bo: omogočiti vsem študentom možnosti študija, da ga čim prej dentom, ki resnično nimajo ekonomtem področju že nekatere uspehe. (O dokončajo. Organizacija je imela na je izkoriščena možnost, da bi študenti sami reševali po svojih močeh to tem je naš list že poročal.) Premalo pa vprašanje. Akademija za igralsko umetnost ima namreč možnost pripraviti vrsto prireditev visoke umetniške kvalitete in bi z dobičkom teh prireditev lahko močno okrepili fond samopomoči. Enake možnosti ima tudi Akademija za glasbeno umetnost, ŠKUD »Tone Tomšič« s svojimi sekcijami.

Tretji del referata govori o načinu dela vodstev in podaja ugotovitve iz prejšnjih izvajanj. Vloga vodstev, njihov pomen, se do danes še ni bistveno spremenil. Spremeniti pa se mora njihov način dela. Pričeti moramo z zasipanjem vrzeli med člani in njihovim vodstvom. Najboljši način za čim tesnejšo povezavo med člani in vodstvi je aktivno delovanje vsakega člana v svoji organizaciji. Da doslej ni bilo tako, dokazuje dejstvo, da je diskusija o statutu pritegnila zelo malo študentov. Treba je hkrati puščati iniciativo in voditi. Slabo je delo brez perspektive, slaba je perspektiva brez dela. Rešitev je torej le ena: perspektivno delo.

V diskusiji je kot prvi spregovoril tov. Milko Goršič, član CK KPS. Pozdravil je konferenco v imenu CK KPS. V svoji diskusiji je dal obilo tehtnih misli o dosedanjem delu naše organizacije in o našem delu v bodoče.

Več diskutantov se je dotaknilo še problema odnosa partijske organizacije do Zveze študentov. Vsi so bili soglasni, da bo tudi v bodoče morala partijska organizacija posvečati pažnjo Zvezi študentov.

Ostali tovariši, ki so sodelovali v razpravi, so obdelali probleme ekonomskega položaja, dela društev in sekcij ter krožkov.

Omembe je zlasti vredna diskusija tov. Druškoviča, ki je razpravljal o odnosu naših študentov do problemov slovenskega življa izven naših meja. O istem vprašanju je predlagal tov. Gorkič Miloš, naj skupščina sprejme resolucijo Izvrš. odboru OF. Skupščina je resolucijo sprejela.

Podrobnejšo vsebino ostalih diskusij bomo priobčili, ko bomo govorili o posameznih društvih in sekcijah.

Na skupščini je bil izvoljen tudi odbor Zveze študentov za univerzo in visoke šole v Ljubljani. Ta odbor se bo odslej imenoval »Univerzitetni odbor ZŠJ«. Za predsednika tega odbora je bil izvoljen tov. Ščuka Zorko, abs. medicine in študent mat. - prirodoslovne fakultete.

Izvoljenih je bilo tudi 31 delegatov za ustanovni kongres ZŠJ v Beogradu.

Nadaljevanje 3. strani

Osaki je dobil nalogo, da prepreči sprejetje takih zakonov. Bilo mu ni najprijetnejše, ker ni vedel, kako naj se loti. Le to je bilo tolažilno, da od njega niso zahtevali hitre akcije, dali so mu časa leto dni. Japonci so dobro računali. Vedeli so, da bo potreba precej časa ameriškemu kapitalu, predno dvigne javno mnenje proti japonskim delavcem, za katere se dosedaj ni nihče brigal. Ameriški kapital je začel svojo ofenzivo zelo hitro. Osnovali so tajni odbor, a njegov tajnik je bil nek diplomat, mlad človek, po poklicu sekretar mornariškega biroja v Washingtonu.

Daisy Green se je še vedno zabavala v St. Diegu, vendar je to delo ni več tako privlačevalo. Tolažila se je s tem, da ima približno vsotico denarja, ki je sicer počasi, a z gotovostjo rastla. Premišljevala je, ali naj se še nadalje bavi s tem delom, ali naj zapusti svojega gospodarja. Ta razmišljanja je prekinil dober znanec, Osakijev agent, ki je pobral njene reči in jo odpravil na postajo. Daisy jih je našla v kupeju vlaka, s katerim se je odpeljala v New York. Bila je zadovoljna, rešila se je nadležnih mornarjev.

Daisy Green ni vedela, da so jo v teh dveh dneh, ki jih je prosta lepo preživela v svojem dragem New Yorku, budno spremljale oči spretnih agentov gospoda Osakija. Na njegovo veliko zadovoljstvo je Daisy Green odlično lagala. Njen znanec, agent, ki ga je poznala iz St. Diega, jo je v priznanje povabil na krajšo vožnjo z avtomobilom. Pripeljala sta se do stanovanja gospoda Osakija. Pri vratih se je agent poslovil, njo pa je gospod Osaki povabil v svojo delovno sobo.

Bila je to največja soba v stanovanju. Kapetan Osaki je bil majhne rasti, kakor vsi Japonci. Daisy si je mislila, no, ta je resnično podoben spaki. Ogledovala se je po sobi, v kateri ni bilo niti ene slike, a je vendar opazila, kako ostro in pozorno jo je opazoval Japonec. Občutila je, da polaga neke vrste izpit in vedela, da ga bo dobro položila, kar ji bo povečalo vsoto v banki naloženega denarja.

»Slecite se,« ji naenkrat reče Japonec.

Daisy je mislila, da bo razgovor daljši. Odložila je kožuhovinast plašč in klobuk. Japonec je sedel za pisalno mizo in zrl v papirje, ki so ležali pred njim.

Zopet je dvignil oči, jo površno pogledal in rekel: »Saj sem vam rekel, da se slecite.«

Daisy Green se je začudila. »To je torej vzrok, da sem morala v New York.«

Še vedno ga ni dobro razumela. Pogledala je tega Japonca, ki je z mrkim pogledom pisaril po papirju. Spomnila se je, da je to tisti človek, ki ji je dajal mesečno rento za njeno delo v St. Diegu. Sedaj ji je bilo vseeno, če se tudi do golega sleče. Vsedla se je na divan in se začela slačiti.

»Da se slečem do golega?« je vprašala mrkega Japonca. »Dobro se spominjam, da sem vam že povedal,« zamrmra Japonec.

»Gotova sem,« je rekla Daisy. Osaki se je vstal in jo ogledoval kakor konja, ki ga bo kupil. Bil je zadovoljen. Nenaravno življenje jo še ni čisto uničilo. Daisy se je nakremžila, prisotnost Japonca ji je postala sčasoma neprijetna, bila je ponižana. »Preoblecite se,« ji je rekel hladno. Osaki je vzel iz omare večji zavoj in več manjših ter jih vrgel na divan.

V njih so bile obleke, moderni čevlji, klobuki, svilene nogavice torej vse, kar naredi toaleto moderno in elegantno. To niso bili cenejši izdelki magazinov, ampak dragi izdelki prvih newyorških delavnic. Ko se je preoblekla, je bil Osaki še bolj zadovoljen. Pred njim ni bila več tipična Američanka, oblečena v preproste, serijske obleke, ampak dama, ki se je komaj vrnila iz Pariza. Povabil jo je, naj séde za mizo in ji razložil novo nalogo. Odšla bo v Washington in tam odprla modno trgovino. Najeti so že lokali in tudi drugače je že vse urejeno; ona pa bo lastnica.

»Dobro je, da ste vašim znankam pripovedovali o svojem podjetju, tako boste še nadalje ostali v isti stroki,« ji je govoril gospod Osaki.

Daisy Green ni bilo najprijetnejše, ko je spoznala, da je Japonec zvedel vse, o čem je govorila s svojimi bivšimi kolegicami. Začela se ga je bati. Uvidela je, da ima z njo prav posebne namene. Kar prestrašila pa se je, ko ji je Japonec rekel, da bo morala voditi salon pod njenim pravim imenom »Dora Grün«, ker se na to ime glasi tudi dovoljenje. Najhujše je pa šele sledilo. »Zelo mi je drago, da vam lahko sporočim o vaših starših, ki so živi in zdravi in ni potrebno, da se zaklinjate na mrtve starše. Trgujejo s perilom ter še kar zadovoljno žive.« Dora Grün je bila pametna, spoznala je smisel njegovih besed. Tako sta končala z razgovorom.

Na ulici jo je čakal agent z avtom. Odpeljala sta se v hotel. Opomnil jo je, da njeno delo v St. Diegu ni bilo najbolj nedolžno, bilo je celo nevarnejše od nove naloge, ki jo čaka v Washingtonu. Sedaj je imela opravka z mnogimi moškimi, v bodoče se bo pa morala navezati samo na enega.

»Spoznali smo, da si pametna. S tvojimi sposobnostmi in prikupnostjo ne boš več zadovoljevala preproste mornarje, v svoje mreže boš morala ujeti pravega gentlemana. Dobivala boš veliko večjo plačo, dohodek se bo v tvoji bančni knjižici početveril, a delo bo veliko lažje. Odpotuj v Washington in odpri salon. Čez nekaj tednov boš pa dobila nove naloge.«

Naslednjega jutra, ko sta se z agentom peljala v Washington, je bila že umirjena, celo dobro razpoložena in vesela je bila. V Washingtonu je v neki zelo elegantni ulici našla svoj salon, a nad vrati je pisalo: »Salon Dore Grün, Pariz.« V dveh dneh so bili lokali odprti za stranke. Prvega dne ni bilo niti žive duše, prodajalke so se dolgočasile, si popravljale frizure in škilile na cesto. Thomas se je sprehajal po washingtonskih ulicah, a vsak dan obiskal salon. Tretjega je zapovedal, da se dragocene pariške obleke, ki so bile v založbah, označijo s cenami. Določil jih je sam. Daisy Green se je prijemala za glavo. Najdragocenejše reči bo morala prodajati veliko pod ceno. Gospod Osaki je zgubil precej denarja. Daisy Green se je čudila, čeprav salon ni bil njen. Ko je Thomas odpotoval iz Washingtona, je cene popravljala, dokler niso prišle na normalno vrednost blaga. Po vrnitvi, jo je Thomas povabil v privatni salon, na pogovor. Sporočil ji je željo gospoda Osakija, ki se ji je zdela na prvi pogled precej neumna. Gospod Osaki je hotel, da pošlje nekemu sekretarju pomorskega biroja velik račun. Thomas je naštel vse, kar mora priti v račun. Bila je to cela kolekcija najintimnejšega ženskega perila. Dodala sta še ceno za klobuk, obleko in rokavice. Račun je znašal več stotakov dolarjev.

Sekretar na pomorskem uradu se ni odzval. Daisy mu je poslala energično pismo, v katerem je zahtevala, da gospod sekretar takoj poravna svoj dolg. S tem je dosegla, kar je želela.

Nekega jutra je prišel v salon mlad, čeden gospod, ki je želel govoriti z Miss Grün. Miss Grün je bila v svojem privatnem salonu. Šel je k njej, ji vrgel račun na mizo in jo vprašal, kaj to pomeni. Dora Grün je privlekla velike trgovske knjige, nagrbančila obrvi in končno izjavila, da tudi ona ne razume. Pri njej da je bila neka mlada dama, ki se je predstavila kot zaročenka g. sekretarja iz pomorskega urada, nakupila veliko stvari in naročila, da se račun pošlje g. sekretarju v njegovo pisarno.

Amerikanec je Doro prezirljivo pogledal: »Kaj dajete na kredit vsaki ženski, ki pride iz ulice s tako neverjetno trditvijo?«

Miss Grün se je nasmehnila. Bil je to njen prvi nasmeh v tej akciji, a g. Osaki ji je naročil, naj se pogosto smeji. Odgovorila je, da vendar ni vse tako ironično, kakor je to prikazal g. sekretar. Dama je odločno izjavljala, da je zaročenka g. sekretarja, poleg tega pa je pokazala tudi neko pismo.

»Kakšno pismo?« jo je začudeno vprašal sekretar.

»To pismo je bilo zelo šarmantno,« je odgovorila Daisy z najmilejšim glasom.

Sekretar je dobro vedel, da ni nikoli pisal pisma, v katerem bi mlademu dekletu obljubil ženitev. Spoznal je, da se nahaja v zelo nerodnem položaju. Ako ne plača računa, ga bo trgovec tožil; tudi pismo, čeprav potvorjeno in dekle se lahko odnekod pojavita ... siguren škandal.

Konec sledi.